

Trafik-İş Kazalarında Müteselsil Sorumluluk-Sigorta-Rücu İlişkisi^(*)

Joint Liability-Insurance- Recourse Relationship in Traffic-Work Accidents

Doç. Dr. Mustafa KILIÇOĞLU^(**)

Öz:

Trafik-iş kazası, *işçinin işin yürütümü nedeniyle*, trafikte meydana gelen haksız fiil sonucu yaralanmasına ya da ölmesi ile sonuçlanan bir olaydır. *Özü itibarıyla iş kazasıdır*. Ancak 5510 sayılı Kanun dışında, *özel sigortalarında teselsül* devreye girdiği kompleks olaylarda, *halefiyet* ve *rücu* kavramları önem taşır. Uyuşmazlıkların çözümü geniş bir normatif havuzda değerlendirme zorunluluğunu doğurur. Bu da *yargı yolu* ve *görevli mahkeme konusunu* önemli kılar. Konunun bedensel zarar oluşu dikkate alındığında zararın tek bir yönetmelikle çözülmesi gerekmektedir. *Yargıtay*'ın, farklı yönetmelikler kullanması rücu ilişkisini karmaşık hale getirmektedir. Sorumlulukta *teklik ilkesi* nasıl sorumluluk hukukunun genel bir ilkesi ise, *bedensel zararın* belirlenmesindeki *ölçüm kuralı* da tek olmalıdır. Aksi halde, zarar tam olarak karşılanamaz. Ele aldığımız konunun hukuki örgüsü, bize *Yargıtay*'ın bu uygulama şeklinin en azından tartışılmasını hak ettiği kanaatini vermektedir.

Anahtar Kelimeler:

Trafik-İş Kazası, Halefiyet, Rücu, Görevli Mahkeme.

Abstract:

A traffic-work accident is an event that results in the injury or death of a worker as a result of a wrongful act occurring in traffic due to the execution of work. In essence, it is a work accident. However, except for Law No. 5510, the concepts of subrogation and recourse are important in complex incidents where solidarity comes into play in private insurances. The resolution of disputes necessitates the evaluation of a wide normative pool. This makes the issue of jurisdiction and the competent court important. Considering that the subject matter is bodily injury, the damage should be resolved by a single regulation. The Court of Cassation's use of different regulations complicates the recourse relationship. Just as the unity of liability is a general principle of liability law, the measurement rule in determining bodily injury should also be single. Otherwise, the damage cannot be fully compensated. The legal framework of the subject we have discussed gives us the opinion that this practice of the Court of Cassation deserves at least a discussion.

Keywords:

Traffic-Work Accident, Subrogation, Recourse, Competent Court.

^(*) Makale hakem denetiminden geçmiştir.

Makale Geliş Tarihi: 30.07.2024 - Makale Kabul Tarihi: 08.10.2024.

^(**) Başkent Üniversitesi, Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı, Öğretim Üyesi, Ankara - Türkiye,

E-posta: mkilicoglu@baskent.edu.tr,

Orcid No: <https://orcid.org/0000-0001-9050-0735>.

GİRİŞ

Trafik-iş kazaları kavramına gerek uygulamada gerek öğretilerde çok sık rastlanır. Çalışmamıza bu nedenle anılan kavramın açıklaması ile başlamayı düşünmekteyiz. Bu bağlamda, *iş kazası*, *trafik kazası* ayrımının ortaya konması gerekmektedir. Bu belirleme, *usul hukuku* açısından mahkemelerin görev ve yetki durumunu etkileyecektir. Sözleşme ilişkisi, haksız fiil ve üçüncü kişi kavramlarının önemini de işte bu nokta da vurgulamayı düşünmekteyiz.

Müteselsil sorumluluk kapsamında, başta işverenin sorumluluğu olmak üzere diğer sorumluluk alanlarına yer vermek gerekmektedir. *Sigorta kavramına*, İş Hukuku, Sosyal Güvenlik Hukuku, Borçlar Hukuku ve son olarak da Ticaret Hukuku açısından yaklaşılması gerektiği inancındayız.

Konu *trafik-iş kazası* olunca, somut olaya bağlı uygulamada yer bulan özel sigortaların, *sigorta ettiren* ve *sigortacı* açısından da ele alınması ve tazminata yansayan özelliklerine değinmek kaçınılmaz olacaktır.

Rücu kavramı, özel hukukun tüm alanlarında yer almakta olup, genel bir sınıflandırma ile *iç ilişki* ve *dış ilişki* açısından önem arz eder. Rücu ilişkisinin sigorta hukuku açısından işlevsel etkisi, incelememizin belki de en karmaşık yönünü oluşturacaktır.

Sorumluluk sükreleri ve aralarındaki ilişki konumuzun *çekirdek* alanıdır. Bu nedenle, anılan ilişkinin zarar gören, zarar veren ve bunlara halef olan sigortacı - özel veya kamu - arasındaki *sorumluluk payları* ve bunların *sınırlarını* belirtme gereğini duymaktayız.

Tüm çalışmamızda, *soyuttan somutta* giden, sebep ve sonuçları ile konuya bütünsel bakış açısı getirecek bir *metodolojiyi* benimsedik. Bu yönüyle de çalışmamızın kalıcı sonuçları olacağı inancındayız.

I. KAVRAMLAR

A. Genel Olarak

1. İş Kazası Kavramı

İş kazası kavramı, birden çok normda tanımlanmıştır. Dolayısıyla gerek öğretilerinde gerek tanımında farklılıklar görülür. Örneğin, 6311 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nda (İSGK) iş kazası tanımlanırken "olay", "işyerinde", "işin yürütülmesi nedeniyle meydana gelen" sözcük ve söz dizilimiyle *nedensellik bağına* yer verilmiştir.¹ Metnin devamında, "ölüme sebebiyet veren, ruhen ya da bedenen engelli hale getiren olay" söz dizimiyle de belirtilmiştir.

¹ İSGK m.3/f.1(g), "*İş kazası: İşyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hâle getiren olayı,*" olarak belirtilmiştir.

Bu tanımda, “işin yürütümü” kavramı, iş kazası kavramını genişletmiş, 4857 sayılı İş Kanunu’nda (İş K.) yer alan “iş organizasyonu” kavramı ile uyum sağlanmışır.² 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (SSGSK) m.13, iş kazası kavramını oldukça geniş almıştır. İçeriğinde sigortalının, sosyal güvenliğine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. “Yürütmekte olduğu iş”, “görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle, asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda”, “işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında”, “bedenen veya ruhen engelli hale getiren olay” şeklinde öğelerin varlığına yer verildiği görülür.

155 No.lu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme’nin³ üçüncü maddesinde, “işyeri” terimi sözleşmenin kapsamı açısından ele alınmıştır. Buna göre işyeri, “... işçilerin işleri nedeniyle gitmeleri veya bulunmaları gereken ve işverenin doğrudan veya dolaylı kontrolü altında bulunan yerleri kapsar.” söz dizimiyle genişletici bir düzenlemede bulunulmuştur.

İleride rücu kavramını ele aldığımızda, 5510 sayılı Kanun’un 21., 23., 39. ve 76. maddelerine yer verilmesinin uygun olacağını şimdiden ifade etmek gerekir.⁴

Öğretide iş kazaları, genel olarak normatif düzenlemelere atıfta bulunulmuş, işverenin işçinin güvenliğini koruma borcu altında yer verilmiştir.⁵

Kanaatimizce, esnek çalışma türleri de göz önünde bulundurulduğunda, İş K.’da yer alan “iş organizasyonu kapsamı” kavramını iş mahkemelerinin görevi konusunda temel bir öge olarak ele alınmasının, yerinde olacağı düşüncesindeyiz.

İş sözleşmesinin eser sözleşmesinden ayrımı, öteden beri tartışılan - *özelliikle asıl işveren, alt işveren ilişkisi durumlarında* - bir konudur. İş kazası kavramı, işverenin sorumluluğu için kurucu bir unsurdur. Aynı zamanda anılan ayırım mahkemelerin görevini de belirler. *Yargıtay*’ın bir kararına göre somut olayda, davacı işçiye ait bir aracın, işçiye *kiralandığı* iddiası bulunmaktadır. İşçi, aracı kullanırken

² İş K. m.2/f.2, “İşyeri, işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütündür.” ifadesi yer alır.

³ ILO Kabul Tarihi: 03.06.1981, Kanun Tarih ve Sayısı: 07.01.2004 / 5038, Resmî Gazete Yayım Tarihi ve Sayısı: 13.01.2004 / 25345, Yürürlüğe Girdiği Tarih: 22 Nisan 2005.

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz., **CİVAN, Orhan Ersun**: “İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkının Hukuki Niteliği ve Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Koşulları”, AÜHFD, 64(3), 2015, s. 351-594.

⁵ Bkz., **SÜZEK, Sarper**: İş Hukuku, B. 21, İstanbul 2021, s. 426; **ÇELİK, Nuri/CANİKLİOĞLU, Nurşen/CANPOLAT, Talat/ÖZKARACA, Ercüment**: İş Hukuku Dersleri, B. 36, İstanbul 2023, s. 426 vd.; bazı düzenlemelerde sadece *iş sağlığı ve güvenliği* başlığında altında yer verilmiştir; örneğin, bkz. **MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi/ASTARLI, Muhittin/BAYSAL, Ulaş**: İş Hukuku, B. 7, Ankara 2022, s. 1516 vd. Bu konuda yazılan tezlerde de benzer yaklaşım görülür. Örneğin, **AKIN, Levent**: İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, Ankara 2001, s. 61 vd.; **KILIÇOĞLU Mustafa**: Cismat Zarar Ölüm Hallinde İşverenin Hukuki Sorumluluğu ve Tazminat Esasları, Özellikle Zararın ve Tazminatın Hesaplanması Açısından, Ankara 2002, s. 97 vd.

trafik kazası yapmış, araç hasarlanmış. Yerel mahkeme taraflar arasındaki ilişkiyi *eser sözleşmesi* olarak yorumlamış ve *görevsizlik kararı vermiştir*. *Yargıtay*, kiralanılan araçla davacı işçinin davalı işverenin talimatı ile hastaneye hastaları götürüp getirdiği, şoförlük hizmetinde bulunduğu, bu yönüyle *eser sözleşmesinin öğelerinin gerçekleşmediği düşüncesiyle*, işin esası hakkında karar verilmesi sonucuna varmıştır.⁶ Başka bir anlatımla, *Yargıtay* hukuki ilişkiyi iş sözleşmesi olarak yorumlamıştır.

Bedensel zararlarda, bir kazanın iş kazası olup olmadığı konusundaki uyumsuzluk, *tespit davası* ile çözümlenmektedir. Bunun da normatif dayanağı 5510 s.K. m.13'tür.

Yargıtay bir kararında, öncelikle 5510 s.K. m.13 ele alınmış, daha sonra da 6331 s.K. m.3 irdelenmiştir. Somut olayda, işçiyi taşıyan servis aracının arızalanması üzerine işverence başka araç gönderileceği işçilere bildirilmiştir. Buna rağmen destek (ölen işçi), bekle uyarasına rağmen ilçe merkezinde bulunan bankamatige gittiği sırada, trafik kazasında ölmüştür. İşçinin hak sahiplerinin açtığı davada, mahkemece, kazanın *işin yürütülmesi ile oluşmadığı* ve de *işleyle bağdaşmadığı* gerekçesiyle, *olay trafik-iş kazası olarak kabul edilmemiştir*. Bizim de paylaştığımız ve karşı oyda bulunan bir kısım üyelerin görüşüne göre, sorun kusur sorunu olup, işverenin sorumluluğunun bu yönüyle değerlendirilmesi gerekmektedir.⁷

2. Trafik Kazası Kavramı

Trafik kazası, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nda (KTK) açıkça tanımlanmıştır. Buna göre, "Karayolu üzerinden hareket halinde olan bir veya birden fazla aracın karıştığı ölüm, yaralanma ve zararlı sonuçlanmış olan olaydır" (KTK m.3). Aynı hükümde "trafik", "karayolu", "sürücü", "şoför", "yolcu" ve "işleten" gibi birçok tanıma yer verilmiştir.

Bir eyleme trafik kazası denilebilmesinde, kazanın nerede gerçekleştiği önem taşır. 2918 s. KTK'nın "kapsam" kenar başlığı altında, anılan Kanun'un karayollarında uygulanacağı belirtilmiştir. Kanun'un (a) ve (b) bentlerinde de kanunun kapsamını genişletici düzenlemelerde bulunulmuştur. Bu durum, sigorta hukuku açısından da önem taşır. Örneğin, KTK m.2'de belirtilen kapsam dışında meydana gelen kazalarda sorumluluk, genel hükümlere tabi olur.

Yargıtay kararları da bu normatif düzenlemelere paraleldir.⁸

⁶ Y. 9. HD, 18.02.2008 T., 2007/38066 E., 2008/646 K., **KAR, Bektaş**: İş Yargılaması Usulü, Ankara, B. 3, 2021, s. 191.

⁷ YHGK, K.T: 11.02.2020, 2019/389 E., 2020/120 K., E.T: 14.06.2024 (www.corpus.com.tr).

⁸ Örneğin, kazanın meydana geldiği tarlanın karayolu ile bağlantısı olması nedeniyle davalı sigorta şirketi tazminat sorumlusu olarak kabul edilmiştir; Y. 4. HD, K.T: 10.02.2020, 2017/2696 E., 2020/452 K.; kararlar için bkz. **SERTKAYA, Şahabettin/KARAKAYA, Dilmen Aksoy**: Sigorta Hukuku ve Trafik Kazasından Kaynaklanan Tazminat Davaları, B. 1, Ankara 2022, s. 47-50.

KTk'nın tümü gözden geçirildiğinde, emredici olarak düzenlenmiş çok sayıda yükümlülük olduğu görülecektir. Yükümlülükler aykırı eylemler, sorumluluğa yol açar. Sorumluluğa karar verilirken, eylemin hukuki niteliği de ortaya çıkar. Başka bir anlatımla, yükümlülükler aykırı eylemde bulunan süje dikkate alınarak, haksız fiil sorumluluğundan tehlike sorumluluğuna uzanan bir süreç gözlemlenir.

3. Trafik - İş Kazası Kavramı

Trafik-iş kazası kavramının temel süjesi *işçidir*. O halde işçi, trafik kazası sonucunda bedensel zarara -*beden ya da ruh sağlığı*- zarara uğramalıdır ya da bedensel zarar sonucu ölüm gerçekleşmelidir. Anılan kazanın, iş hukuku kadrajına girmesi bu yönüyledir.

Yargıtay bir kararında, 5510 K. m.13, 6331 s.K. m.3 ve 2918 s.K. m.3'ü referans göstererek, işveren tarafından sağlanan veya *işyerinden sayılan motorlu aracın* karıştığı ve *işverenin işçiye karşı sorumluluğunu doğuran* olayın, *trafik-iş kazası* olduğu sonucuna varmıştır.⁹

Trafikte meydana gelen kaza, az yukarıda söz edilen *iş organizasyonu* doğrultusunda yürütülmekte olan iş sırasında olmuş ise, iş hukuku kapsamında kabul edilir. Ancak işçi, *işle ilgisi olmayan bir sebeple trafikte bedensel zarara uğramış ya da ölmüş ise*, bu durum iş hukuku kapsamında değerlendirilemez ise de sosyal güvenlik hukuku içerisinde değerlendirilir.

Yargıtay, oldukça *isabetli* olarak bir kararında, 155 No.lu *İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşmede* yer alan işyeri kavramını referans almıştır. Anılan Sözleşmede işyeri, "*işçilerin, işleri nedeniyle işe gitmeleri veya bulunmaları gereken ve işverenin doğrudan veya dolaylı kontrol altında bulunan bütün işyerlerini kapsar*". Somut olayda, işverenin işçiye tahsis ettiği barınak ile inşaat sahasına giden yolda, işçi, uğradığı trafik kazasında ölmüştür. Bunun sonucunda hak sahiplerinin açtığı tespit davasında somut olay, *Yargıtayca* iş kazası olarak yorumlamıştır.¹⁰ Karar bu yönüyle oldukça *isabetlidir*.

İşçinin, işverenin işyerinde bir bedensel zarara uğramış durumunda ise, genel olarak uyuşmazlık *kusur - kusursuzluk* ekseninde yoğunlaşır.

Kazanın trafikte olması halinde trafik-iş kazası ikilemi ortaya çıkar. Trafikte meydana gelen kaza nedeniyle, yaralanan ya da ölen işçinin, oluşan hukuki durumun trafikte meydana gelen kaza nedeniyle, Kurumca (SGK) iş kazası olarak belirlenmemesi halinde -*trafik-iş kazası* değil trafik kazası olduğuna ilişkin karar vermesi halinde- uyuşmazlık, *tespit davası* konu olur. Uyuşmazlık mahkemece 5510 s.K. m.13 (yürürlükten kalkan 506 s.K. m.11) doğrultusunda çözümlenir.

⁹ YHGK, K.T: 29.06.2022, 2019/579 E., 2022/1079 K., E.T: 29.06.2022 (www.sinerji.com.tr).

¹⁰ YHGK, K.T: 25.11.2020, 2016/2569 E., 2020/956 K., E.T: 14.06.2024 (www.corpus.com.tr).

Trafik kazası, trafik-iş kazası ayrımı, somut olaya göre, davaya bakacak mahkemeyi, rücu ve sigorta ilişkisini doğrudan etkileyebileceği söylenebilir.

Yargıtayın bir kararında, *şehirler arası bir yolda* meydana gelen trafik kazasında *ilk olarak*, bedensel zarara uğrayanın sigortalı olması ve 5510 s.K. m.13'te *sınırlı olarak sayılan durumlarda* olması koşullarının *birlikte gerçekleşmesinin* zorunluluğunu aramıştır. *İkinci olarak* da iş kazası tespit davalarında *özel bir ispat yöntemi bulunmadığını* belirtmiştir. Bu bağlamda somut olaya özgü, aracın işveren tarafından temin edilip edilmediği, taşıt masraflarının kimin tarafından karşılandığının araştırılmasını istemiştir.¹¹

B. Sorumluluk - Teselsül - Üçüncü Kişi - Sigorta ve Rücu Kavramları

1. Sorumluluk Kavramı ve Sorumlulukların Çatışması

a. Sorumluluk Kavramı

Trafik-iş kazalarında sorumluluk sükeleri, ileride ayrıntılı olarak yer verileceği gibi olayın oluş şekline göre değişim gösterir. Örneğin, işçi bir trafik kazasında kusuru nedeniyle zarar vermiş ise, işçi bir sorumluluk süjesidir. Dolayısıyla işverende sorumludur. Eğer işçi, işin yürütümü nedeniyle trafikte bedensel zarara uğramış ya da ölmüş ise, işçinin konumuna göre *-yolcu ya da sürücü-* durum değişir.

Olayın trafikte meydana geldiği dikkate alındığında işçi eğer *yolcu* ise, taşıyan aracın işleticisi ve sürücüsü, zararı bir başka aracın katılımıyla gerçekleşmiş ise, karşı araç işleteni ve sürücüsü ve dolayısıyla sigortacılar *-sigorta şirketleri-* sorumluluk süjesi olarak göz önünde tutulur. İşçinin, sigorta açısından farklılığı 5510 sayılı Kanun'un devreye girmesiyle ortaya çıkar.

Sorumluluk sükeleri açısından, sorumlulukların hukuki niteliğine yer vermek gerekir. İş kazası halinde, işverenin sorumluluğu hakkında, öğretide baskın görüş olarak *kusur sorumluluğu* kabul edilmektedir. Bunun gerekçesi olarak, bu konuya yönelik normatif bir düzenlemenin yer almadığı ifade edilmektedir.¹²

Öğretide bizimde paylaştığımız görüşe göre, iş kazalarında işverenin hukuki sorumluluğu, tehlike sorumluluğudur. Bu görüşün gerekçesi konusunda tam bir birlik yok ise de ortak karakterleri kanun boşluğunun işçi yararına doldurulması düşüncesidir.¹³

¹¹ Y. 21. HD, K.T: 23.12.2019, 2019/3698 E., 2019/7932 K., E.T: 14.06.2024 (www.corpus.com.tr).

¹² Bkz. SÜZEK, s. 430; ÇELİK/CANIKLIOĞLU/CANBOLAT/ÖZKARACA, s. 419; MOLLAMAHA-MUTOĞLU/ASTARLI/BAYSAL, s. 1514.

¹³ ÇENBERCİ, Mustafa İş Kanununun Şerhi, Ankara 1986, s. 970-991; GÜRSOY, K. Tahir: "İşverenin Sorumluluğu (BK m.332, İş K. m.73)", AHFD, C. XXVI 1974, S. 1-4, s. 195, 196; EREN, Fikret: "Borçlar ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu", Ankara 1974, s. 89-93; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tez, s. 52, 53. Yazar, TBK'ya tehlike sorumluluğu ile ilgili getirilecek bir hükmün kolaylık sağlayacağı düşüncesindedir. (s. 53). Nitekim TBK m.71'de

Yargıtay, önce tehlike sorumluluğuna yer vermiş, süreç içerisinde özellikle 818 s. e.BK m.332 (TBK m.417/f.2)'ye değinerek akdi sorumluluğa yer vermiş, nihai olarak özellikle 6331 s. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nu referans alarak objektifleştirilmiş *kusur sorumluluğunu* kabul etmiştir.¹⁴

Tehlike sorumluluğu, normatif açısından 818 s. e.BK'da yer almamış iken, 6098 sayılı TBK m.71'de "Tehlike Sorumluluğu ve Denkleştirme" kenar başlığı altında yer verilmiştir.¹⁵

KTk m.85/f.1 metninde açıkça sorumluluğun, niteliğinden söz edilmemiş ise de *Yargıtay* kararlarında, işletenin ve teşebbüs sahibinin sorumluluğunun *tehlike sorumluluğu* olduğunu belirtmiş ve bu kararlar kökleşmiştir.¹⁶ KTK m.85/f.1, TBK m.71'e göre özel kanundur. Uygulama önceliği vardır. TBK m.71'deki tüm koşulların gerçekleşmesi durumunda işverenin sorumluluğunun kusur temeline dayanıp dayanmaması tartışmayı hak eden bir durumdur. *Süzek*, "önemli ölçüde tehlike arz eden işletme" söz diziminden hareketle, anılan maddenin *ikinci fıkrasındaki durumlarla sınırlı* olduğunu ileri sürmüştür.¹⁷ Ayrıca, m.71/f. sondaki denkleştirmenin *işçi aleyhine değerlendirilmemesi* görüşündedir.¹⁸

Kanaatimizce, bu durum bir anlamda *fedakârlığın paylaştırılması* prensibini çağrıştırmaktadır. Dolayısıyla, hüküm bu yönüyle *KTk m.85'ten ayrıştığını ileri sürebiliriz*. Ancak m.71/f.3'te yer alan, "*belirli bir tehlike hali için ön görülen özel sorumluluk hükümleri saklıdır*." söz dizimi, KTK m.85'e bir anlamda atıfta bulunmaktadır. Özetleyecek olursak, TBK m.71'in *koşullarını içeren bir iş kazasında kusur sorumluluğuna gidilemez*. Olayın, trafik-iş kazası olması dahi gerekmez.

tehlike sorumluluğuna yer verilmiş ise de kusur sorumluluğu düşüncesi ağırlığını koymuştur; ayrıca bkz. **SENYEN KAPLAN, Emine Tuncer**: İş Hukuku, B. 13, Ankara 2023, s. 315-319.

¹⁴ Geniş açıklama için bkz. *Süzek*, s. 429-434; **KILIÇOĞLU, Mustafa**: Tazminat Hukuku, C. 1, İstanbul 2024, s. 97-102 ve s. 102'de yer alan Y. 10 HD K.T: 25.05.2023, 2022/3838 E., 2023/5980 K.

¹⁵ TBK, m.71, "*Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işleten mütessesilen sorumludur.*

Bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilir. Özellikle, herhangi bir kanunda benzeri tehlikeler arzeden işletmeler için özel bir tehlike sorumluluğu öngörülmüşse, bu işletme de önemli ölçüde tehlike arzeden işletme sayılır.

Belirli bir tehlike hâli için öngörülen özel sorumluluk hükümleri saklıdır.

Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin bu tür faaliyetine hukuk düzenince izin verilmiş olsa bile, zarar görenler, bu işletmenin faaliyetinin sebep olduğu zararlarının uygun bir bedelle denkleştirilmesini isteyebilirler".

¹⁶ Bkz. Y. 4. HD, K.T: 19.03.2013, 2012/4892 E., 2013/502 K. E.T: 14.06.2024 (www.corpus.com.tr); **KILIÇOĞLU**, Tazminat Hukuku, C. 1, s. 565-567.

¹⁷ **SÜZEK**, s. 435.

¹⁸ **SÜZEK**, s. 436.

Sorumluluğun tazminata yansması uygulanacak normatif düzenlemeye paralel ele alınır. İşverenin sorumluluğu var ise, bu günkü hukuki anlayışa göre, kusur temeline dayanan *objektifleştirilmiş kusur sorumluluğu* esas alınır. Trafik kazasına doğrudan katılanlar yönünden ise, işleten için *tehlike sorumluluğu*, sürücü için *kusur sorumluluğu* geçerlidir (KTK m.85/f.1).

Sorumluluk tipolojisi, sorumluluktan kurtaran sebepler açısından farklılık taşımaktadır. İşverenin sorumluluğu *kusur esasına* dayanması nedeniyle kusur yoksa sorumlulukta yoktur. Sürücü içinde durum aynıdır.

Tehlike sorumluluğu, kusursuz sorumluluğun *-objektif sorumluluğun-* ağırlaştırılmış hali olarak kabul edilir. Sorumluluktan kurtuluş halleri, zarar görenin ve üçüncü kişinin tam kusurlu *-ağır kusurlu-* olması ve mücbir sebep olarak gösterebilir. Ancak *kusur aranmaz*. Zarar verenin kusuru var ise *ek kusur* olarak değerlendirilir.¹⁹

Sigortacının sorumluluğu sigorta türüne göre değişkenlik arz eder. Ayrıca, sigortalının kimliği de önemli bir değişkendir.

b. Sorumlulukların Yarışması - Çatışması

Genel olarak, *birden fazla kişinin* aynı zarardan sorumluluğu hakkında, normatif olarak doğrudan bir düzenleme bulunmamakta ise de böyle bir durumda TBK m.114/f.2'de yer alan atıf uyarınca, haksız fiil hükümlerinin kıyasen uygulanacağını göz önünde bulundurmak gerekir.²⁰

Sözleşmeden doğan bir borçta alacaklı, *başka sözleşmeler* ya da *kanundan doğan borçlulara*, sebeplerin yarışmasından yararlanarak borçlulardan her biri tek başına takip edilebilir, diğer sorumlular ise, rücu rejimine tabi olur.²¹

Sorumlulukların çatışması durumda-örneğin, tehlike sorumluluğu ile kusur sorumluluğu, tehlike sorumluluğu ile sebep sorumluluğu vs.- çözüm tektir. Zararın paylaşımı zarara neden olma oranlarına göre çözümlenir.²²

Birden fazla kişiden birden fazla sorumluluk sebeplerinin birleşmesi *-yani sorumlulukların çatışması halinde-* halinde, *teklik ilkesi* (Ausschlussgrundsatz) (Ausschlussgrundsatz) uygulanır.²³ *Yarışma ilkesi* (Konkurrenzgrundsatz) ya da *seçme ilkesi* (Alternativgrundsatz) uygulanmaz.²⁴

¹⁹ Bkz. EREN, Fikret/DÖNMEZ, Ünsal: Eren Borçlar Kanunu Şerhi, C. II, B. 1, 2023, s. 1585-1599.

²⁰ TERCİER, Pierre/PICHONNAZ, Pascal/DEVELİOĞLU, Murat: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul 2016, s. 394, p. 1256.

²¹ TERCİER/PICHONNAZ/DEVELİOĞLU, s. 394, p. 1258 - s. 583, p. 1929.

²² YILMAZ, Hamdi, "Tehlike Sorumluluğunun ve Sorumluluğunun Çatışması", Y.D., C. 21, S. 3, Temmuz 1995, s. 70; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, C. 1, İstanbul 2024, s. 658.

²³ EREN/DÖNMEZ, Şerh, C. II, s. 1598.

²⁴ EREN/DÖNMEZ, Şerh, C. II, s. 1598.

O halde, trafik-iş kazalarında sorumluluk tipolojisi olarak KTK m.85'te yer alan *tehlike sorumluluğu* işleyen ve teşebbüs sahibi için uygulanacak *tek sorumluluk ilkesidir*. Buradan hareketle işverenin sorumluluğu, olayın, trafik-iş kazası olarak gerçekleşmesi durumunda tehlike sorumluluğudur. Aynı sonuca, TBK m.71'in kıyasen uygulanması ile de varabilir.

2. Müteselsillik

Kusur-kusursuzluk esasına göre şekillenir. Kusurun belirlenmesi, çalışmanın ileriki aşamasında değinilecektir. Bu nedenle burada teselsül hükümleri incelenecektir. *Müteselsil sorumluluk*, TBK 61. ve 62. maddelerinde "*sorumluluk*" bağlamında düzenlenmiştir. TBK m.61 "dış ilişkide", TBK m.62 "iç ilişkide" müteselsillik işlenmiştir. Aynı zarardan birden çok kişinin sorumluluğundan, "sorumluluğun paylaşılması", "sorumlulukların toplanması" ve "sorumlulukların yarışması" şeklinde hukuk politikasınca düzenlenen ilkeler var ise de *-zararın tamamının karşılanmasına kadar tüm yükümlülerin sorumluluklarının devam etmesini* adlandıran taleplerin yarışması-*sorumlulukların yarışması- ilkesine* uygun bir düzenleme olduğu söylenebilir.²⁵ Bir bakıma, TBK m.61 ve 62'de anılan ilkenin hukuki görüntüsüdür. "Teselsül" olarak yapılan ikinci düzenleme TBK m.162-169 arasında, "Borç İlişkilerinde Özel Durumlar" hüküm başlığı altında yer almıştır. Alt ayırımında "dış ilişkiler" (m.163-166), "iç ilişkiler" (m.167, 168) ve son olarak da "müteselsil alacaklılık" (m.169) hükümleri bulunmaktadır.

Trafik-iş kazası söz konusu olduğunda özel olarak düzenlenmiş olan KTK m.85/son'da yer alan hüküm, rücu ilişkisinden söz eder. Aynı Kanun'un, 88. maddesinde müteselsil sorumluluk ele alınmıştır. 5510 sayılı Kanun'un 21. maddesinde de işveren ve üçüncü kişilerin sorumluluğuna yer verilirken, bir anlamda *rücu*yu da düzenlemektedir. Trafik-iş kazası temelde, bir haksız fiildir. Tazminatın borç konusu oluşu nedeniyle borç ilişkilerine yönelik hükümleriyle şekillenir. Söz konusu olayın trafik kazası olması nedeniyle, KTK özellikle kusurun belirlenmesinde göz önünde bulundurulur. İşçinin zarar görmesiyle de 6331 sayılı ve 5510 sayılı Kanunların yeri geldikçe üzerinde durulması gerekecektir.

3. Üçüncü Kişi Kavramı

Üçüncü kişi kavramı, en genel haliyle sözleşme tarafları dışındakileri kapsar. *Trafik-iş kazası* kavramında *üçüncü* kişi kavramını, iş sözleşmesi dışındaki kişi/kişiler *-hatta işverenin diğer bir işçisi-* olarak ele almak gerekir. Dolayısıyla zarar gören işçiye, zarar veren *kişi-kuruluşlar üçüncü* kişidir.²⁶ Ancak işveren için

²⁵ EREN/DÖNMEZ, Şerh, C. II, s. 1416-1417.

²⁶ CİVAN, "İş Kazası veya Meslek Hastalığında Doğan Rücu Hakkının Hukuki Niteliği ve Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Koşulları", s. 577.

cü kişi sayılmaz. Trafik kazası özünde haksız fiildir. Dolayısıyla olayın oluş şekli üçüncü kişi kavramını şekillendirir. Bu da mahkemelerin görevinin belirlemesinde esaslı bir unsur teşkil eder.

Genel olarak iş hukukunda, işçi ve işveren dışında kalanlar üçüncü kişidir. Üçüncü kişi kavramı, işverenin “diğer bir işçi” kavramından farklıdır. Çünkü kanunun koyucu örneğin, m.24/2’de “üçüncü kişi” kavramı ile “diğer bir işçi” kavramını aynı söz diziminde *ayrı ayrı* kullanmıştır.

Trafik-iş kazalarında, işçinin zarar görmesi durumunda, eğer işçi, işverenin aracında değil ise, üçüncü kişi işçinin bedensel zarara uğramasına neden olan araç işleteni-teşebbüs sahibi-sürücüsüdür.

Sigorta hukuku açısından bakıldığında, sigortacı ile işleten arasında sigorta sözleşmesi olduğundan, zarar gören kişi sigortacı için üçüncü kişidir.

КТК m.88 üçüncü kişi kavramını, zarar gören olarak ele almıştır. Birden fazla kişi tazminatla yükümlü ise müteselsil sorumlu olacağı belirtilmiştir.²⁷

КТК m.86/f.1’de *üçüncü kişinin ağır kusuru* sorumluluktan kurtuluş nedeni olarak belirlenmiştir.²⁸ Nitekim *Yargıtay*, trafik-iş kazası ile ilgili bir kararında, *üçüncü kişinin ağır kusurlu* olup olmadığını, *nedensellik bağı* bağlamında irdelemesini gereğine vurgu yapmıştır.²⁹

Yargıtay HGK, sürücüsünün %100 kusuru sebebiyle tek taraflı bir trafik kazasında, destekten yoksun kalan hak sahiplerinin, işleten ve sigortacısına açtığı maddi ve manevi tazminat davasında, *sürücünün üçüncü kişi* kabul edilemeyeceği düşüncesi ile, Özel Daire yönünde görüş bildirerek yerel mahkemenin direnmesini bozmuştur.³⁰ Başka bir anlatımla dava ret ile sonuçlanmıştır.

²⁷ КТК m.88, “*Bir motorlu aracın katıldığı bir kazada, bir üçüncü kişinin uğradığı zarardan dolayı, birden fazla kişi tazminatla yükümlü bulunuyorsa, bunlar müteselsil olarak sorumlu tutulur. (Değişik: 17/10/1996-4199/31 md.) Birden fazla kişinin sorumlu olduğu durumlarda, bunlar arasındaki ilişki bakımından zarar, olayın bütün şartları değerlendirilerek paylaştırılır. Özel durumlar ve özellikle araçların işletme tehlikeleri, zararın iç ilişkide başka türlü paylaştırılmasını haklı göstermedikçe, işletenler ve araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahipleri kusurları oranında zarara katlanırlar.*” olarak yer almıştır.

²⁸ КТК m.86/f.1, “*İşleten veya araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibi, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilerin kusuru bulunmaksızın ve araçtaki bir bozukluk kazayı etkilemiş olmaksızın, kazanın bir mücbir sebepten veya zarar görenin veya bir üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğini ispat ederse sorumluluktan kurtulur.*” ifade edilir.

²⁹ Y. 10. HD, K.T: 28.11.2023, 2022/11978 E., 2023/12009 K. E.T: 15.06.2024 (www.corpus.com.tr); söz konusu kararda, işverenin servis aracı ile gece vardiyasından eve dönüş yollunda yolcu olan işçi, kırmızı ışıkta durmayan ve alkollü bir sürücünün servis aracına çarpması ile %9,3 oranında iş göremez durumuna düşmüştür. Kararda ayrıca, ceza davasındaki maddi olgularında değerlendirilmesi istenmiştir.

³⁰ YHGK, K.T: 07.02.2024, 2022/1131 E., 2024/75 K., E.T: 12.07.2024 (www.corpus.com.tr), Yargıtay söz konusu kararında, 01.06.2015 tarihinde yürürlüğe giren Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Genel Şartları (KMAZMSGŞ) A.2, A.3, A.5 ve A.6 maddeleri ile КТК m.85,

4. Sigorta Kavramı

a. Genel Olarak

Sigorta, kişilerin yaşamda karşılaşacağı olaylardan doğan zararların ekonomik külfetinden kendilerini korumak için, önceden *-zarar doğmadan-* tedbir alma ihtiyacından doğmuştur.³¹

Sigorta hukukunun ayrımı oldukça karmaşıktır. Genel olarak, “*sosyal sigorta hukuku*” ve “*özel sigorta hukuku*” olarak iki ayrı dala ayrılır.³² Öğretide *Çeker*, sigorta hukuku açısından değil *sigortalar* açısından bir ayrıma tabi tutmuştur. Buna göre, zarar sigortaları- “*mal sigortaları*” ve “*sorumluluk sigortalarını*” içerir- hayat sigortaları olmak üzere sigorta türlerini somutlaştırmıştır.³³

Genel sınıflamadan, alt ayrımlara gitmek konumuz açısından önemlidir. Sosyal sigorta hukuku, ağırlıklı olarak 5510 sayılı Kanun’un emredici hükümlerine tabidir. Konumuzla sınırlarsak, kısa vadeli sigorta kolları -*iş kazası meslek hastalığı, hastalık ve analık sigortası, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası*- uzun vadeli sigorta kolları -*malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası*- nihai olarak da *genel sağlık sigortası* sosyal sigorta şemsiyesi altında kabul edilir.³⁴ Tüm sigorta türleri işçi merkezlidir.

Özel sigortalar Türk Ticaret Kanunu’na (TTK) göre, zarar sigortaları -kendi içinde “*mal sigortaları*”, “*sorumluluk sigortaları*”- ve “can sigortaları” -kendi içinde “*hayat sigortaları*”, “*kaza sigortaları*”, “*hastalık ve sağlık sigortaları*”- alt ayrımına tabi tutulur.³⁵

Sigorta hukukunda, “sigorta sözleşmesi”, “sigortacı”, “sigorta ettiren” ve “sigortalı” kavramları, temel kavramlardır. *Sigortacı*, rizikoyu karşılayan, *sigorta ettiren*, sigortacıya prim ödeyip belirli rizikoyu sigortacı yolu ile güvence altına alan; *sigortalı* ise sigorta sözleşmesi ile menfaatleri garanti altına alınan kişidir.³⁶ Başka

86 ve 92. maddeleri irdelenmiş, işletenin üçüncü kişi kabul edilemeyeceği vurgulanmıştır. KTK m.92/f.1.j’ye göre karar hukuka uygun olmakla birlikte, bu hükmün yasaya getirilişi destekten yoksun kalma tazminatı hukuki niteliği ve hakkaniyet duygusu ile örtüşmediği söyleyebiliriz.

³¹ **KENDER, Rayegan:** Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, Sigorta Müessesesi, Sigorta Sözleşmesi, B. 8, Ankara 2005, s. 2.

³² **AYHAN, Rıza/ÇAĞLAR, Hayrettin/ÖZDAMAR, Mehmet:** Sigorta Hukuku, B. 6, Ankara 2023, s. 1; ayrıca bkz. **TUNCAY, A. Can/EKMEKÇİ, Ömer/GÜLVER, Ender:** Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, B. 22, İstanbul 2023, s. 16-18; yazarlar sigorta sistemini sosyal güvenlik teknikleri içerisinde ele almıştır. Aynı eser, s. 16.

³³ **ÇEKER Mustafa:** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Sigorta Hukuku, B. 27, Adana 2023, s. 135-343; *Güleç Uçakhan, sigorta sözleşmeleri* açısından bir ayrıma gitmiş; bu bağlamdan, sigorta sözleşmelerimim “zarar sigortaları”, “can sigortaları” olarak sınıflandırmıştır. **UÇAKHAN GÜLEÇ:** Sigorta Sözleşmelerinin Sınıflandırılması, Sigorta Davaları, Ed: **TOPALOĞLU, Mustafa/DİNÇ, Mutlu:** B. 3, Ankara 2022, s. 171-181.

³⁴ **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR,** s. 4.

³⁵ **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR,** s. 7.

³⁶ **ÇEKER,** s. 62, 63.

bir anlatımla, sigorta sözleşmesinden doğan borçları sigorta ettiren karşılar. Sigorta sözleşmesinden doğan tazminatı/bedelli talep etme hakkı sigortalıya ait olur.³⁷ Sigorta ettiren ile sigortalının aynı kişi olmasında bir engel de bulunmamaktadır.³⁸ Sigorta sözleşmesi, sözleşme taraflarının hak ve borçlarını düzenler. Klasik sözleşme ilkelerine tabidir. İsteğe bağlı sigortalara şimdilik değinmeyeceğiz.

Zarar sigortaları, sözleşmede gerçekleşen rizikonun oluşturduğu zarar bedelinin TTK m.1461/f.1'e göre karşılar. Sigortalıya, TTK m.1459'a göre fazla bir ödemede bulunamaz.³⁹

Meblağ sigortaları (TTK m.1401) *-can sigortaları bu kapsamdadır-* zarar koşul değildir. Sigorta sözleşmesindeki olayın gerçekleşmesi yeterlidir.⁴⁰

Zarar sigortalarında temel ilke, malın değeri sigorta bedeline eşit olup, sigortacı sigorta ettirenin *halefi olup* karşı tarafa dava açabilecekken, *meblağ sigortalarında* konu insan olduğundan, sigorta bedelinin sigorta değerini aşmaması kuralına tabi *-zenginleşme yasağına-* değildir, *halefiyet ilkesi uygulanmaz.*⁴¹ *Başka bir anlatımla, zararın tazmin edilmesi, sigorta ettirenin zarara sebep olana başvurusunu engellemez.*⁴²

Yargıtay, özel sigortaları kapsayan bir kararında taşıma ilişkilerinde, sorumluluk sigortalarını, Zorunlu Karayolu Taşımacılık Mali Sorumluluk Sigortası (ZKTMSS), Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (ZMMS) ve İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası (İMSS) olarak *sıralamaya tabi tutmuştur*. Sonuç olarak da ZMSS'e sigortasına, ancak ZKTMSS'nin limiti aşan kısım için başvurulabileceği, aşmaması halinde *doğrudan zorunlu mali sorumluluk sigortasına başvurulamayacağı* belirtilmiştir.⁴³

Konumuza indirgersek, 5510 sayılı Kanun'u sosyal sigorta hukukunun normatif dayanağıdır. Buradaki halefiyetin temelinde ileride ayrıntısı ile açıklanacağı üzere *basit rücu* vardır.

ZMSS ve İMSS *sorumluluk sigortaları*, hayat sigortası ve kaza sigortası *can sigortası*, kasko sigortası ise *mal sigortası* kapsamındadır.⁴⁴

³⁷ ÇEKER, s. 63.

³⁸ ÇEKER s. 63.

³⁹ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 8, 9.

⁴⁰ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 10.

⁴¹ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 10.

⁴² AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 10.

⁴³ Y. 17. HD, K.T: 22.12.2015, 2013/20111 E., 2015/14790 K., E.T: 05.07.2024 (www.corpus.com.tr); söz konusu kararda, Yargıtay, sigortaları "*zarar sigortası*", "*tutar (meblağ) sigortası*" olarak ayrıma tabi tutmuş; zarar sigortalarında zararın tutarının ödeneceği, meblağ sigortalarında ise poliçedeki "*sigorta bedelinin*" tam olarak ödenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Karayolu Taşımacılığı Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortasını (ZFKS) meblağ sigortası kapsamında göstermiştir.

⁴⁴ ÇEKER, s. 175 vd.

İşveren Sorumluluk Sigortası, yukarıda sayılan sigortaların dışında - İş Kanunu, Ticaret Kanunu, Borçlar Kanunu'nda bu konuda düzenleme yoktur - bir sorumluluk sigortası türüdür.⁴⁵

Referansı, *İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarıdır* (İSSGŞ). Anılan genel şartların ilk maddesinde, sözleşmenin, iş kazaları sonucunda işverenin sorumluluğunu -tazminat yükümlüğünü- Kurumun sağladığı yardımların üstündeki ve dışındaki tazminat talepleri ile Kurumun işverene karşı açtığı rücu davaları konusu tazminatı karşılamak amacıyla yapıldığı belirtilmiştir.⁴⁶ *Trafik-ış kazası da iş kazası olduğundan bu sigorta türü de uygulama alanı bulur.*

b. Trafik-İş Kazalarında Sigorta Kavramı

Trafik-ış kazalarının oluş şekli sigorta türünü de belirler. İşçinin trafik kazası sonucu yaralanması veya ölmesi durumunda, aynı zarardan birden çok kişinin sorumluluğuna gidilir. Dolayısıyla da sigortalar farklılaşacaktır.

Trafik sigortası, sorumluluk sigortası kapsamındadır. Hayat sigortası, kaza sigortası, hastalık ve sağlık sigortası *can sigortalarıdır*. Hastalık ve sağlık sigortası *can sigortalarının alt türlerindedir.*⁴⁷

c. Sosyal Güvenlik Hukukunda Sigorta Kavramı

Onun bu emredici/kamusal karakteri, diğer özel hukuk türlerinden ayrımında önem taşır. Sosyal Güvenlik Hukuku ise çekirdeğinde yaşam hakkı olan temel haklar manzumesindedir. İnsanı, sağlık ve sosyal açıdan korumayı hedefler. 5510 sayılı Kanun, bu bağlamda çıkmış ve önceki Kanuna göre, -506 s.K.- daha kapsayıcı ve çağdaş bir içerik taşır.

Konuyla sınırlı olarak, 5510 s.K'nın, 21, 23, 39 ve 76. maddelerinde, özellikle kusur, rücu, sorumluluk bağlamında düzenlemeler bulunmaktadır.⁴⁸ 5510 s.K'nın 21. maddesi "İş kazası ve meslek hastalığı ile hastalık bakımından işverenin ve üçüncü kişilerin sorumluluğu" kenar başlığı ile düzenlenmiştir. Madde

⁴⁵ Bkz. **BİRİŞİK, Faik**: "*İşveren Sorumluluk Sigortası, Sigorta Davaları*", Ed. **TOPALOĞLU/DİNÇ**, B. 3, Ankara 2022, s. 1257.

⁴⁶ İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.1 "*Bu poliçe, işyerinde meydana gelebilecek iş kazaları sonucunda işverene terettüp edecek hukuki sorumluluk nedeniyle işverene bir hizmet akdi ile bağlı ve Sosyal Sigortalar Kanununa tabi işçiler veya bunların hak sahipleri tarafından işverenden talep edilecek ve Sosyal Sigortalar Kurumu'nun sağladığı yardımların üstündeki ve dışındaki tazminat talepleri ile yine aynı Kurum tarafından işverene karşı iş kazalarından dolayı ikame edilecek rücu davaları sonunda ödenecek tazminat miktarlarını, poliçede yazılı meblağlara kadar temin eder*".

⁴⁷ **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 7.

⁴⁸ Bkz. **CİVAN, Orhan Ersun**: "İş Kazası veya Meslek Hastalığında Doğan Rücu Hakkının Hukuki Niteliği ve Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Koşulları", AÜHFD, 64(3) 2015: 531-594, s. 533.

metininde iki sorumluluk süjesi bulunmaktadır. Bunlardan ilki *işveren*,⁴⁹ ikincisi *üçüncü kişilerdir*.⁵⁰

İlk fıkrada işverenin sorumlu tutulabilmesi için, işverenin *kastı* ya da sigortalıların *sağlığını koruma ve iş güvenliği normlarına aykırı hareketi* olmalıdır. Kanun koyucu, kusur açısından *kastı* koşul olarak belirtirken sorumluluğu *daraltmış*, ancak işçinin sağlığını koruma ve iş güvenliği açısından *geniş bir sorumluluk* alanı çizmiştir.

6331 sayılı İSGK'da, işverenin yükümlüğü ayrıntılı olarak belirtilmiştir.⁵¹ Sözü edilen hükmün dördüncü fıkrasında, iş kazası ve meslek hastalığı halinde *üçüncü kişinin sorumluluğu*, *kusurla* sınırlandırılmıştır. Halbuki ilk fıkrada, "sigortalının sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı hareket ..." söz dizimi ile işverenin hukuki sorumluluğu genişletilirken, üçüncü kişi yönünden bir daraltma söz konusudur. Ayrıca "sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan geliri başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı ..." söz dizimiyle de ilk fıkraya göre peşin sermaye değeri azaltılmıştır.

5510 s.K.'nın 39. maddesi, "Uzun vadeli sigorta kolları bakımından üçüncü kişinin sorumluluğu" kenar başlığı ile düzenlenmiştir.⁵² Anılan hüküm sorumluluk koşullarında, "kast" aranmıştır. Üçüncü kişi ile işveren-sigortalı ilişkisi bulunmadığı için üçüncü kişiye bu hükümle yaptırım uygulanarak, Kuruma gelir kazandırmak amaçlanmıştır.⁵³ Burada üçüncü bir kişi kavramı, Kurum, sigortalı, hak sahipleri ve işveren dışındakileri içerir.⁵⁴

⁴⁹ SSGSK m.21/f.1, "İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır".

⁵⁰ SSGSK m.21/f.4, "İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir".

⁵¹ Bu konuda farklı görüşler için bkz. **ASLANKÖYLÜ, Resul:** Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi, C. 1, Ankara 2015, s. 817.

⁵² SSGSK m.39, "Üçüncü bir kişinin kastı nedeniyle malül veya vazife malülü olan sigortalıya veya ölümü halinde hak sahiplerine, bu Kanun uyarınca bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı için Kurumca zarara sebep olan üçüncü kişilere rücu edilir. Malüllük, vazife malüllüğü veya ölüm hali, kamu görevlilerinin veya er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan aylıklar için Kurumca, kurumuna veya ilgililere rücu edilmez".

⁵³ **ASLANKÖYLÜ, Resul:** Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun Şerhi, C. II, Ankara 2015, s. 1397.

⁵⁴ **ASLANKÖYLÜ, C. II, s. 1398.**

d. Ticaret Hukukunda Sigorta Kavramı

6102 sayılı TTK “Sigorta Hukuku”, “Altıncı Kitapta” oldukça geniş olarak ele alınmıştır. “İkinci Kısım” da “Sigorta Türlerine İlişkin Özel Hükümlere yer verilmiştir. “Birinci Bölüm” altında, Zarar Sigortaları- Mal Sigortaları (m.1453-1472), Sorumluluk Sigortaları (m.1473-1486) ve “İkinci Bölüm” altında da Can Sigortaları-Hayat Sigortaları (m.1487-1506), Kaza Sigortası (1507-1510), Hastalık ve Sağlık Sigortası (m.1511-1520)- yer almaktadır.

Ticaret Hukuku tüm özel hukuk alanları gibi, sözleşme temeline dayanır. Kanun koyucu bu nedenle, öncelikle sigorta sözleşmesini tanımlamıştır.⁵⁵

Tanımın esaslı unsurları, “prim karşılığı”, “para ile ölçülebilir menfaat”, “rizikonun meydana gelmesi”, “tazmin” gibi kavramlardır. Oldukça geniş olan bu unsurlara, incelememiz kapsamında yer vermek oldukça zordur. Ancak şunu diyebiliriz, trafik-iş kazalarından doğan bedensel zararlarda, koşulları var ise sorumluluk sigortası, hayat sigortası, kaza sigortası, hastalık ve sağlık sigortası uygulanır. Özellikle rücu davalarında bu durum sıkça karşımıza çıkar.

5. Halefiyet Kavramı

Karayolunda meydana gelen bir kazada, ZMSS’ye göre, karşı tarafın zararı sigortacı tarafından karşılanır. Dolayısıyla sigortacı, sigortalı ya da sigorta ettirene halef olur. Zarardan sorumlu olana rücu eder.⁵⁶

Sigortacının halefiyet hakkı, TTK m.1481/f.1’de düzenlenmiştir. Buna göre, “Sigortacı, sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken sigortalı yerine geçer. Sigortalının gerçekleşen zarardan dolayı sorumlulara karşı dava hakkı varsa bu hak, tazmin ettiği bedel tutarında sigortacıya ait olur.” yani halef olur. Bu halefiyet kanundan doğar.⁵⁷

Can sigortaları, kişinin kaza sonucu ölümü, geçici ya da sürekli engellik gibi halleri kapsar. TTK m.1487-1520 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Ancak can sigortalarından hayat sigortasında TTK m.1491/f.3’e göre sigortacıya halefiyet hakkı tanınmamıştır.⁵⁸

⁵⁵ TTK m.1401/f.1, “*Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.*”

⁵⁶ **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 371.

⁵⁷ **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 372.

⁵⁸ **AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR**, s. 375, yazarlar kaza sigortasında tedavi giderlerinde sigortacının halefiyet hakkı olduğu görüşündedirler.

6. Rücu Kavramı

Rücu kavramının normatif bir tanımı yoktur. Ancak içeriğini ve işlevini belirtmeye yarayan söz dizimine rastlanır. Örneğin, TBK m.62'de yer alan ve müteselsil sorumluluğun iç ilişkideki konumunu belirten hükme göre, "Tazminatın kendi payına düşenden fazlasını ödeyen kişi, bu fazla ödemesi için diğer müteselsil sorumlulara karşı *rücu* hakkına sahip ve zarar görenin haklarına *halef* olur" (TBK m.62/f.2). Bu düzenlemede, rücu kavramı yanında *halefîyet* (ardıllık) kavramına yer verilmiştir.

Az yukarıda kısaca değindiğimiz sigortacı/sigorta şirketi, sigortalının halefidir.

Dolayısıyla, zarar gören üçüncü şahıs sigortacıya başvurabilir (KTK m.88/f.1).

KTK m.95'te rücuya ilişkin iki ayrı duruma yer verilmiştir. *İlk fıkrada*, sigorta sözleşmesinde ya da anılan sözleşmeye ilişkin, kanunda yer almış ve bu yolla tazminat yükümlüğünün kaldırılması veya azaltılmasını sağlayan haller varsa, bunun zarar görene ileri sürülemeyeceği belirtilmiştir. Böylece *zarar gören* korunmuştur.

İkinci fıkrada ise, sigortacıya bir olanak tanınmıştır. Burada sigorta ettirenlerin eylemi ele alınmıştır. Sigortacı, ödemedede bulunmuş, ancak sigorta ettiren/sigortalının eylemi, sözleşmede ya da kanunda tazminatın kaldırılması ya da azaltılması sonucu doğruyorsa, o oranda sigortalıya dönebilecek yani rücuda bulunabilecektir. Burada sigortacı korunmuştur.

Özetleyecek olursak, rücu kavramının normatif dayanakları, hukuki alanlara göre değişir. Sorumluluk alanında, TBK m.62, sözleşme hukuku alanında TBK m.167, trafik kazaları açısından ise KTK m.88/f.2'dir.⁵⁹ Sosyal Güvenlik Hukukunda, 5510 sayılı Kanun'un çok sayıda hükümleri söz konusu olur.

Sosyal Güvenlik Hukuku açısından rücutun genel anlatımı, SGK'nın sigortalı işçi için her türlü gider ve ödemeleri, onun zarara uğramasına neden olanlardan istemesidir.⁶⁰

Trafik-iş kazalarında tek düze bir rücutan, özellikle özel sigortalar söz konusu olduğunda söz etmek zordur. Somut olayın özellikleri bağlamında değişkenlik arz eder. Örneğin, *Yargıtay*'ın bir kararında vurguladığı üzere, *ferdi kaza sigortalıları, can sigortası türünden olup, meblağ sigortasıdır*. Sigorta şirketi sigortalıya yaptığı ödemeyi halefîyet yoluyla kazaya neden olandan *rücutan talepte bulunma hakkı yoktur*.⁶¹

⁵⁹ EREN/DÖNMEZ, Şerh, C. II, s. 1433.

⁶⁰ ERTÜRK, Şükran: "Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri", İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Derneği, Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi, 2016, İstanbul 2018, s. 867.

⁶¹ Y. 17. HD, K.T: 13.07.2020, 2018/6134 E., 2020/4763 K., E.T: 05.07.2024 (www.corpus.com.tr).

II. TRAFİK-İŞ KAZALARINDA SORUMLULUK SÜJELERİNİN ARALARINDAKİ HUKUKİ İLİŞKİNİN TAZMİNATA YANSIMASINDA ZORUNLU UNSURLAR VE TAZMİNATIN PAYLAŞIMI

Trafik-iş kazasında, ancak işçi bedensel zarara uğrar ise-eyyada zarar görebilir-doğal olarak zarara uğrayan işçi ya da ölümü halinde desteğinden yoksun kalan hak sahipleri, sorumlular aleyhine tazminat davası açabilirler. Yaralanma halinde maddi tazminat-manevi tazminat, ölüm halinde destekten yoksun kalma tazminatı bu tür tazminatlardandır.

Bedensel zarara uğrayanın, zarar miktarının belirlenmesi, Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) 17.7.2020 tarihli, 2019/40 E., 2020/40 sayılı K. sayılı iptal kararı ile KTK m.90'daki "genel şartlar ibaresini" iptal etmesinden dolayı, TBK m.49 ve 50 uyarınca yapılır.

Ancak işçi söz konusu olduğunda, her ne kadar zarar kavramının çekirdeğinde haksız fiil var ise de 5510 s.K.'nın konuya ilişkin hükümleri ayrıca özellikler arz eder. İleride ayrıntısıyla söz edileceği gibi, konu rücu ve sigorta eksenine kaydığında durum daha da karmaşık hale gelir.

A. Trafik-İş Kazasında Görevli Mahkeme

Yargı yolu açısından konuya yaklaşıldığında 2918 s. KTK m.110 (Değ: 11.1.2011-6099 14) oldukça yol göstericidir.⁶² İşleteni ve sahibi Devlet ve diğer kamu kuruluşları olan araçların verdikleri zarardan doğan sorumluluk davalarında, bakım ve görüm yeri *adli yargıdır*.⁶³

Trafik-iş kazasında görevli mahkemenin belirlenmesi her zaman kolay olmayabilir. Bu durumun sebebi, somut olayın ortaya çıkardığı *değişkenlerdir*. Özellikle zincirleme trafik kazalarında sigortaların devreye girmesi ve zarara katılanlar arasındaki rücu ilişkisi, konuyu daha da karmaşık hale getirmektedir.

⁶² KTK m.110, "İşleteni veya sahibi Devlet ve diğer kamu kuruluşları olan araçların sebebiyet verdiği zararlarla ilişkin olanları dâhil, bu Kanundan doğan sorumluluk davaları, adli yargıda görülür. Zarar görenin kamu görevlisi olması, bu fıkra hükmünün uygulanmasını önlemez. Hemzemin geçitte meydana gelen tren-trafik kazalarında da bu Kanun hükümleri uygulanır. Motorlu araç kazalarından dolayı hukuki sorumluluğa ilişkin davalar, sigortacının şubesinin veya sigorta sözleşmesini yapan acentenin bulunduğu yer mahkemelerinden birinde açılabilceği gibi kazanın vuku bulunduğu yer mahkemesinde de açılabilir".

⁶³ Yargıtay bir kararında, KTK m.110'un son halini değerlendirmiş, anılan hükmün iptali istenilip AYM'ce ret edilen 26.12.2013 tarihli, 2013/68-165 E-K. kararının ve Uyuşmazlık Mahkemesi'nin (UM), 11.04.2016 tarihli, 2016/163-210 E-K. sayılı ve 24.09.2018 tarihli, 2018/530-467 E-K sayılı kararlarını referans göstererek, yerleşik uygulamalarında İdari Yargı, yargı yolu olarak benimsemiştiydi-döndüğünü belirtmiş -*adli yargı yolu olarak*- yargı yolunu somutlaşmıştır. (4. HD, K.T: 03.06.2021, 2021/49 E., 2021/2378 K; SERTKAYA/KARAKAYA, s. 1124-1126.

7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu (İş MK) m.5'te iş mahkemelerinin görevi emredici olarak belirtilmiştir.⁶⁴

Anılan maddenin (a) bendinde, *işçilerle, işveren veya işveren vekilleri arasında iş ilişkisi nedeniyle sözleşmeden veya kanundan doğan her türlü hukuk uyumsuzluklarında* iş mahkemeleri görevli kılınmıştır. Burada iş ilişkisi kavramı önem taşır. Çünkü 4857 sayılı İş K.'nın bazı maddelerinde -m.11, m.12, m.13,15,16- sözleşme türlerine, bazılarında ise *iş ilişkilerine* -m.2/f.6, m.7- yer verilmiştir.

Yine aynı maddenin (b) bendinde, Sosyal Güvenlik Kurumu ya da Türkiye İş Kurumunun taraf olduğu *iş ve sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan uyumsuzluklarda* iş mahkemeleri görevli kılınmıştır. Son olarak da diğer kanunlarda iş mahkemelerine görev yönüyle atıfta bulunulması durumuna dikkat çekilmiştir. Başka bir anlatımla, burada da iş mahkemeleri görevli kılınmıştır. 5510 s.K.'nın 101. maddesi "Uyumsuzlukların Çözüm Yeri" kenar başlığı ile düzenlenmiştir. Anılan hükme göre 5510 s.K.'da aksine bir hüküm gösterilmemiş ise, bu Kanun'dan doğan uyumsuzluklar iş mahkemelerinde görülecektir.

Trafik-iş kazası uyumsuzluğunun, tarafların *işçi-işveren* ya da *işveren vekili* arasında gerçekleşmesi, *iş ilişkisi* nedeniyle oluşması, *sözleşmeden* ya da *kanundan doğması* halinde iş mahkemesinin görevli olduğu, İş MK m.5/(a)'nın amir hükmü gereğidir. Bu sayılanların yanında trafik kazalarında, 5510 s.K.'nın 13. maddesinin de göz önünde tutulması gerekmektedir. Aktif husumette ya da pasif husumette özellikle rücu ilişkilerinde, SGK'nın ve özel sigortaların yer alması durumu iş mahkemesinin görevini etkilemez.

Kazanın oluş yerine ilişkin bir önemli ölçüt, 4857 s.K. m.2'de yer alan iş-yeri tanımıdır. Hükümde yer alan *iş organizasyonu* kavramı en önemli tutamak noktasıdır.

Aynı Kanun'un 66. maddesinde ifade edilen, *çalışma süresinden sayılan hal-lerde* de meydana gelen kaza, iş kazası sayılır. Ancak bu durum, bir uyumsuzluk konusu olup durum yargıya yansır ise, mahkeme kararının olumlu yönde sonuçlanıp *kesinleşmesi gerekir*. Aksi halde *iş mahkemesi* görevli sayılmaz. Nitekim *Yargıtay*, bir kararında bu durumu açıkça vurgulamıştır.⁶⁵

⁶⁴ İş MK m.5, "İş mahkemeleri; a) 5953 sayılı Kanuna tabi gazeteciler, 854 sayılı Kanuna tabi gemi adamları, 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununa veya 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun İkinci Kısımının Altıncı Bölümünde düzenlenen hizmet sözleşmelerine tabi işçiler ile işveren veya işveren vekilleri arasında, iş ilişkisi nedeniyle sözleşmeden veya kanundan doğan her türlü hukuk uyumsuzluklarına, b) İdari para cezalarına itirazlar ile 5510 sayılı Kanunun geçici 4 üncü maddesi kapsamındaki uyumsuzluklar hariç olmak üzere Sosyal Güvenlik Kurumu veya Türkiye İş Kurumunun taraf olduğu iş ve sosyal güvenlik mevzuatından kaynaklanan uyumsuzluklara, c) Diğer kanunlarda iş mahkemelerinin görevli olduğu belirtilen uyumsuzluklara, ilişkin dava ve işlere bakar".

⁶⁵ YHGK, K.T: 22.10.2019, 2016/2185 E., 2019/1109 K., E.T: 16.06.2024 (www.corpus.com.tr); söz konusu kararda Yargıtay, trafik-iş kazası iddiasıyla açılan destekten yoksun kalma tazminatı da-

Yargıtay, Uyuşmazlık Mahkemesinin eldeki davaya yönelik kararını -K.T. 23.10.2017, 2017/498 sayılı kararı- referans alarak da *devlet memuru* olarak belediyede çalışan şoförün tek taraflı yaptığı kaza sonucun ölmesi üzerine destek yoksun kalan hak sahiplerinin açtığı maddi ve manevi tazminat davasının bakım ve görüm yerinin iş mahkemesi olduğuna hükmetmiştir.⁶⁶

Birden fazla aracın çarpışması, araçlardan birinin işverenin işçisi tarafından kullanılması ya da yolcu olması hallerinde, *üçüncü kişinin kusuru dolayısıyla sigorta şirketleri ve SGK'nın yargılamada yer alması gerekir*. Böyle durumlarda tarafların kusurları belirleyici öğedir.

İşçi, işverenin görevlendirmesiyle trafikte gördüğü bedensel zararda, işvereni davalı gösterebilir. İşverenin yanında davalı olarak kusurlu üçüncü kişiler var ise, kendilerinin sigorta şirketleri de davada yer alırlar.

SGK'nın davacı veya davalı gösterilen uyuşmazlıklarda, davanın bakım ve görüm yeri *iş mahkemesidir*. Kaza geçirenin sigortalı olması koşuluyla, eylemin iş kazası ya da trafik-iş kazası olmasına bakılmaksızın iş mahkemeleri görevlidir.⁶⁷

Görevli mahkemenin belirlenmesinde hareket noktamız davacı ve davalı arasındaki *hukuki ilişkinin niteliğidir*. Bunun ayrı hali göreve ilişkin bir kanun maddesiyle yapılan belirlemelerdir. Davacısı işçi, davalısı işveren olan davalarda görevli mahkeme kolayca belirlenebilir. Ancak sorun, *özel sigortaların* da devreye girdiği, rücu ilişkisi açısından bakıldığında biraz daha karmaşık hale gelir. Bu konuya da fazla yayılmadan değinmek isabetli olacaktır. Bu uyuşmazlıklara ilkesel bazda yaklaşan *Yargıtay*, 22.03.1994 tarihli, 37/9, R.G: 03.07.1944 yayınlanan *Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurul Kararına* atıfta bulunarak, sigortacının sorumlu kişi-olay otobüsün ölümlü ve yaralanmalı kazaya sebebiyet verdikten sonra- aleyhine açılacak davanın policeden doğmadığı, *halefiyetin ticari dava* sayılmayacağı, 6102 s. TTK m.3,4/f.1 ve 5. maddesine gönderme yaparak ancak hükümde belirtilen hallerde *Asliye Ticaret Mahkemesinin görevli* olabileceği belirtilmiştir.⁶⁸ Başka bir anlatımla, anılan kararda her iki tarafından tacir olması durumunda asliye ticaret mahkemesinin görevli olduğu vurgulanmıştır.

vasında, iş kazası tespit davası retle sonuçlanmıştır. Anılan karar *Yargıtaydan* geçerek kesinleşmiştir. Bunun üzerine, eldeki davanın iş mahkemesi sıfatı ile görülemeyeceği sonuca varmıştır.

⁶⁶ Y. 10. HD, K.T: 10.01.2023, 2022/9963 E., 2023/120 K. E.T: 16.06.2024 (www.corpus.com.tr); anılan kararda murisin %100 kusurlu oluşu nedeniyle nedensellik bağının kesildiği kabul edilerek, dava ret ile sonuçlanmıştır.

⁶⁷ Y. 10 HD, K.T: 27.12.2023, 2023/12191 E., 2023/13601 K., E.T: 16.06.2024 (www.corpus.com.tr).

⁶⁸ Y. 20. HD, K.T: 15.10.2015, 2015/7043 E., 2015/9287 K., E.T: 06.08.2024 (www.corpus.com.tr); anılan Kararda yer alan hükümler şu şekildedir, "TTK m.3/1, Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir. TTK m.4/f.1, Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ile tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın; a) Bu Kanunda, b) Türk Medeni Kanununun, rehin karşı-

Sigortacı ile sigortalı arasındaki sözleşmeye aykırılık nedeniyle açılacak davaların bakım ve görev yerinin *tüketici mahkemeleri* olduğu *Yargıtayın* başka bir kararında belirtilmiştir.⁶⁹

Güvence Hesabı uyarınca yapılan ödemelerin daha sonra sorumlular aleyhine açılan rücu davalarında, görevli mahkemenin belirlenmesi için, 5235 sayılı “Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliyeleri Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanunu’nun 35. maddesine göre yapılan istem üzerine, *Yargıtay Dördüncü Hukuk Genel Kurulu*, uyuşmazlığın *genel görevli mahkemelerde* görülmesi kararına varmıştır.⁷⁰

B. Zorunlu Unsurlar

1. Zarar Unsuru

Trafik-iş kazası, özünde iş kazasıdır. İşçinin bedensel zarar görmesi gerekir. İşçinin tam kusurlu olması sadece sorumluluk açısından önem taşır. Onun kaza niteliğini ortadan kaldırmaz.

liğında ödünç verme işi ile uğraşanlar hakkındaki 962 ilâ 969 uncu maddelerinde, c) 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun malvarlığının veya işletmenin devralınması ile işletmelerin birleşmesi ve şekil değiştirmesi hakkındaki 202 ve 203, rekabet yasağına ilişkin 444 ve 447, yayın sözleşmesine dair 487 ilâ 501, kredi mektubu ve kredi emrini düzenleyen 515 ilâ 519, komisyon sözleşmesine ilişkin 532 ilâ 545, ticari temsilciler, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcıları için öngörülmuş bulunan 547 ilâ 554, havale hakkındaki 555 ilâ 560, saklama sözleşmelerini düzenleyen 561 ilâ 580 inci maddelerinde, d) Fikrî mülkiyet hukukuna dair mevzuatta, e) Borsa, sergi, panayır ve pazarlar ile antrepo ve ticarete özgü diğer yerlere ilişkin özel hükümlerde, f) Bankalara, diğer kredi kuruluşlarına, finansal kurumlara ve ödünç para verme işlerine ilişkin düzenlemelerde, öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır. Ancak herhangi bir ticari işletmeyi ilgilendirmeyen havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davalar bundan istisnadır. TTK m.5. Aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın asliye ticaret mahkemesi tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir.7 (2) Bir yerde asliye ticaret mahkemesi varsa, asliye hukuk mahkemesinin görevi içinde bulunan ve 4 üncü madde hükmünce ticari sayılan davalarla özel hükümler uyarınca ticaret mahkemesinde görülecek diğer işlere asliye ticaret mahkemesinde bakılır. Bir yerde ticaret davalarına bakan birden çok asliye ticaret mahkemesi varsa, iş durumunun gerekli kıldığı yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca, asliye ticaret mahkemelerinden biri veya birkaçı münhasıran bu Kanundan ve diğer kanunlardan doğan deniz ticaretine ve deniz sigortalarına ilişkin hukuk davalarına bakmakla görevlendirilebilir. (3) (Değişik: 26/6/2012-6335/2 md.) Asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi ve diğer hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki görev ilişkisi olup, bu durumda göreve ilişkin usul hükümleri uygulanır. (4) (Değişik: 26/6/2012-6335/2 md.) Asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yargı çevresindeki bir ticari davada görev kuralına dayanılmamış olması, görevsizlik kararı verilmesini gerektirmez; asliye hukuk mahkemesi, davaya devam eder”.

⁶⁹ Y. 17. HD, K.T: 17.05.2016, 2016/7638 E., 2016/6004 K., E.T: 06.07.2024 (www.corpus.com.tr).

⁷⁰ Y. 4. HGK, K.T: 16.09.2021, 2021/17896 E., 2021/4942 K., E.T: 06.07.2024 (www.corpus.com.tr); Yargıtay, söz konusu Kararın gerekçesinde, öncelikle Güvence Hesabı Yönetmeliğinin 16. maddesi referans olarak gösterilmiş, daha sonra da davalıların tacir olmadığı-gerçek kişi olduğu-eylemin haksız fiil olduğunu TTK m.4/f.1’de yer alan iki tarafın ticari işletmesiyle ilgili *nispi dava* olmadığı, davadaki uyuşmazlığın *haksız fiilden* doğduğunu ileri sürülerek, davanın *asliye hukuk* mahkemesinde görülmesi gerektiğine vurgu yapmıştır.

Trafik-iş kazasında, işverenin işçisi -araç sürücüsü- karşı taraf sürücüsüne zarar vermiş ise, bu durumda *zarar gören üçüncü kişi olarak ele alınır*. Üçüncü kişi işverenin araç sigortacısından işçinin verdiği zarar nedeniyle tazminat isteyebilir.

Eğer, işverenin işçisine iş görme sırasında ve trafikte *üçüncü kişi tarafından zarar verilmiş ise*, burada üçüncü kişinin kusurunun ağırlığına göre tavır alınır. İşverenin olayda kusuru yok ise eylemin hukuki niteliği trafik-iş kazası olarak kabul edilmez, eylem spesifik trafik kazası görünümü alır. Daha önce de söz edildiği gibi bugünkü uygulamaya göre, üçüncü kişinin ağır kusuru nedenselliği kestiğinden işveren sorumlu olmaz.

Ölüm ve bedensel zararlar, esas itibariyle TBK'nın 49., 50., 53. ve 54. maddelerinde düzenlenmiştir. TBK m.51, m.52, m.55 ve m.56 tazminata ilişkin hükümlerdir. Bu düzenlemeler haksız fiillerde sorumluluk kapsamında değerlendirilir. Trafik-iş kazasında da özü itibariyle ortada bir haksız fiil vardır. Ancak sorun, özellikle iş göremezlik oranının belirlenmesinde ortaya çıkmaktadır.

İşçinin bedensel zarara uğraması halinde iş göremezlik, 5510 s.K. m.95'e göre belirlenir.⁷¹ Bu hüküm genel bir çerçeve çizer. İş göremezlik oranının ölçülmesi "*Çalışma Gücü ve Meslekten Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği*" çerçevesinde yapılır.

Anılan belirlemelere *itirazlar* ise *Yargıtayca* ilkesel olarak, Kurum Sağlık Kurulu, Yüksek Sağlık Kurulu, Adli Tıp 3. İhtisas Kurulu, Adli Tıp Kurumu 2. Üst Kurulu silsilesini takip ederek sonuçlanır. Dolayısıyla, *Yargıtay* raporlar arasındaki çelişkinin kesin giderilmesini arar.⁷²

Yargıtay bu yöntemi işçiler açısından uygularken, trafik kazalarında, farklı bir uygulama içerisine girmiş, *haksız fiil tarihindeki mevzuat* hükümlerine değer vermiştir.⁷³

⁷¹ SSGSK m.95, "*Bu Kanun gereğince, yurt dışında tedavi için yapılacak sevkler, çalışma gücü kaybı, geçici iş göremezlik ödeneklerinin verilmesine ilişkin raporlar ile iş kazası ve meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücü veya çalışma gücü kaybına esas teşkil edecek sağlık kurulu raporlarının usul ve esaslarını, bu raporları vermeye yetkili sağlık hizmeti sunucularının sahip olması gereken kriterleri belirlemeye, usulüne uygun olmayan sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbî belgeleri düzenleyen sağlık hizmet sunucusuna iade ederek belirlenen bilgileri içerecek şekilde yeniden düzenlenmesini istemeye Kurum yetkilidir.*

Usulüne uygun sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbî belgeler ile gerekli diğer belgelerin incelenmesiyle; yurt dışında tedavi için yapılacak sevkler, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu tespit edilen meslekte kazanma gücünün kaybına veya meslekte kazanma gücünün kaybı derecelerine ilişkin usulüne uygun düzenlenmiş sağlık kurulu raporları ve diğer belgelere istinaden Kurumca verilen karara ilgililerin itirazı halinde, durum Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanır. Bu maddenin uygulamasına ilişkin usul ve esaslar, Sağlık Bakanlığı ile Kurumun birlikte çıkaracağı yönetmelikle düzenlenir".

⁷² Bkz. Y. 10. HD, K.T: 20.06.2023, 2023/3627 E. 2023/6982 K.; Y. 10. HD, K.T: 05.07.2023, 2023/6609 E., 2023/7532 K.; **KILIÇOĞLU**, Tazminat Hukuku, C. II, s. 958-968.

⁷³ "2-Dava, trafik kazasından kaynaklanan maddi tazminat istemine ilişkindir. Haksız fiil sonucu çalışma gücü kaybının olduğu iddiası ve buna yönelik bir talebin bulunması hâlinde, zararın kapsamının belirlenmesi açısından maluliyetin varlığı ve oranının belirlenme-

Yargıtay'ın kastettiği yönetmelikler yürürlük tarihine göre belirlenmektedir.⁷⁴

Bu durumda bedensel zarara uğrayan kişinin işçi olup olmaması halinde ölüm şekli farklılaşmaktadır.⁷⁵ KTK m.90 (Değişik: 14/4/2016-6704/3), AYM'nin 29.12.2022 tarihli, 2021/82 E., 2022/167 K. sayılı Kararıyla, önceki halinin iptali sonrası son metninde⁷⁶ açıkça KTK'da düzenlenmeyen hususlarda 6098 s.K.'nın *haksız fiillere* ilişkin hükümlerine atıfta bulunmuştur.

AYM'nin yukarıda belirtilen kararında, 90. maddenin önceki düzenlemesinde yer alan tazminatı belirleme kuralları- özellikle "Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından belirlenir." ibareleri -haksız fiil kapsamında yer alan trafik kazasından doğan zararların tazminine ilişkin kuralların farklılığı, zarar görenin *gerçek zararının karşılanmaması riski ortaya çıkardığını* isabetli bir şekilde belirtmiştir.

Yargıtay HGK, bir kararında tüm normatif düzenlemelere yer vermiş, BAM'ın AYM Kararını referans alan gerekçesi ile oluşan direnmesini, yürürlükteki mevzuat hükümlerini *-kaza tarihindeki yönetmenlikleri-* dikkate alarak bozmuştur.⁷⁷ *Yargıtay*, kararında "uyuşmazlıkla sınırlı" olarak mevzuatı yorumlamış ise de *kanaatimizce* TBK'nın ilgili maddelerine -49'dan 55'e kadar- yer vermiş,

si gerekmektedir. Söz konusu belirlemenin ise Adli Tıp Kurumu İhtisas Dairesi veya Üniversite Hastanelerinin Adli Tıp Anabilim Dalı bölümleri gibi kuruluşların çalışma gücü kaybı olduğu iddia edilen kişide bulunan şikâyetler dikkate alınarak oluşturulacak uzman doktor heyetinden, haksız fiilin gerçekleştiği tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümleri dikkate alınarak yapılması gerekmektedir..." Y. 4. HD, K.T: 27.12.2022, 2021/9912 E., 2022/17854 K., **KILIÇOĞLU**, Tazminat Hukuku, C. I, s. 857, 858.

⁷⁴ Bkz. Y. 4. HD, K.T: 15.02.2023, 2021/24461 E., 2023/1819 K.; **KILIÇOĞLU**, Tazminat Hukuku C. I, s. 601-603. Söz konusu Kararda, "Maluliyete ilişkin alınacak raporların 11.10.2008 tarihinden önce Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğüne, 11.10.2008 tarihi ile 01.09.2013 tarihleri arasında Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliğine, 01.09.2013 tarihinden sonra Maluliyet Tespiti İşlemleri Yönetmeliğine, 01.06.2015 tarihi ile 20.02.2019 tarihleri arasında Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurulu Raporları Hakkında Yönetmelik, 20.02.2019 tarihinden sonra da Erişkinler İçin Engellilik Değerlendirilmesi Hakkındaki Yönetmelik hükümlerine uygun olarak düzenlenmesi gerekir".

⁷⁵ Bu durumun eleştirisi için bkz. **ÇELİK, Ahmet Çelik**: "Beden Gücü Kaybının Tespit", THD, s. 210, Şubat 2024, s. 114-132; yazar özellikle ilgili yönetmeliklerin işlevlerine yer vermiş, AYM Kararları çerçevesinde irdelemede bulunarak tek bir yönetmelik kapsamında -Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranında Tespit İşlemleri Yönetmeliği- çözüme ulaşılmasının doğru olacağı düşüncesini vurgulamıştır. Aynı makale, s. 131, 132.

⁷⁶ KTK m.90, "Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatlar bu Kanunda (...)49 öngörülen usul ve esaslara tabidir. (Ek cümle: 9/6/2021-7327/18 md.) (İptal cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 29/12/2022 tarihli ve E.: 2021/82, K.: 2022/167 sayılı Kararı ile.) Söz konusu tazminatlar ve manevi tazminata ilişkin olarak bu Kanunda (...)49 düzenlenmeyen hususlar hakkında 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır. (Ek fıkra: 9/6/2021-7327/18 md.) (İptal fıkra: Anayasa Mahkemesi'nin 29/12/2022 tarihli ve E.: 2021/82, K.: 2022/167 sayılı Kararı ile)".

⁷⁷ YHGK, K.T: 28.02.2024, 2022/655 E., 2024/133 K., E.T: 06.07.2024 (www.corpus.com.tr).

ancak AYM'nin yukarıda yer verilen düşüncesi doğrultusunda açık bir yorumda bulunmamıştır. *Yargıtay*, trafik kazalarında yürürlük tarihine göre belirlenen yönetmeliklere göre iş göremezlik oranının belirleneceği uygulamasına devam etmiştir.

AYM'nin konuya yaklaşımı ile *Yargıtay*'ın yaklaşımı arasındaki farkı yine *Yargıtay*'ın bir kararında somut olarak gözlemlenebilir.⁷⁸ Anılan Karar, bir trafik kazasına ilişkindir. Olay, 11.09.2017'de meydana gelmiştir. Davacıda oluşan iş göremezlik oranı, Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespit İşlemleri Yönetmeliği'ne göre, %10,3 Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırılması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurul Raporları Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre %5 olarak belirlenmiştir. *Yargıtay*, incelemeyi eksik bulmuş ancak özürlülere ilişkin rapora göre yeni bir değerlendirme istemiştir. Kaza tarihindeki yönetmeliğe atıfta bulunmuştur.

Yargıtay kararlarının sürekliliği ve bu yolla vatandaşa güven vermesi esastır. Ancak bu kararlar sorumluluk hukukunun temel ilkeleri örtüşmesi halinde değer kazanır. AYM, yukarıda yer verdiğimiz kararda yorumda bulunmuş, zarar görenin zararının iptal öncesi uygulamayla tam olarak karşılanamayacağına vurgu yapmıştır. *Kanaatimizce*, artık bu aşamadan sonra Çelik'in vurguladığı gibi *Yargıtay*'ın, tek bir yönetmeliği yani "Çalışma Gücü ve Meslekten Kazanma Gücü Kaybı Oranın Tespiti İşlemleri Yönetmeliği"ni esas alınması isabetli olacaktır. İş göremezliğin karşılığı bu yönetmeliktir. İş göremezlik oranı iş göremezlik bağlamında farklı ölçümlere tabi olmamalıdır. Aksi takdirde zararın değişkenliği, rücuda SGK ile özel sigorta şirketleri arasında uyuşmazlıklara neden olacağı gibi, zararda tam olarak karşılanamayacaktır. İşçi zarar görecektir.

2. Kusur Unsuru

Tüm sorumluluk tiplerinin çekirdeğinde kusur vardır. Kısursuz sorumlulukta da *ek kusur kavramı* yine kusurun varlığını gerektirir. Kusur kavramı, haksız fiil alanında yalın anlamını verir. Çok çeşitli anlamları var ise de anlamsal açıdan ya da bizi ilgilendiren yönüyle, "zarara yol açan *sonucun nedenini oluşturan* haksız eylemi (fiili) işleyenin sorumluluğunu doğuran, bu *sorumluluğu haklı kılan* davranış tarzıdır."⁷⁹ Kusur, haksız fiillerde sorumluluk koşuludur. Trafik-iş kazalarında, kazaya hukuki karakterini veren unsurlarda biri motorlu taşıttır. Bu

⁷⁸ Y. 4. HD, K.T: 19.01.2024, 2022/6207 E., 2024/330 K., E.T: 06.07.2024 (www.corpus.com.tr).

⁷⁹ **KOÇHISARLIOĞLU, Cengiz:** Haksız Eylem (Fiil) Kusuru, Doçentlik Tezi, Ankara 2022, s. 78; yazar aynı sayfanın 351 numaralı dipnotunda belirtilen yazarların görüşleri tek tek karşılaştırma yapmış ayrıca da kusur kavramını "işlevsel yorumu", "göreceli algılanması", "ayrışık dayanak noktaları", "dayandırılabilmesi" ve son olarak da "bileşim veya bileşke" olarak tasarlatabilmesine yer vermiştir, s. 78-136.

nedenle, sorumluluk tipi tehlike sorumluluğu (KTK m.85/f.1), ancak zarar verenin kusurlu olması durumunda ek kusur olarak değerlendirilir. Zarar görenin kusurlu olması halinde -karşı kusurlu ise,- tazminattan indirim nedeni olur (TBK m.52/f.1).⁸⁰ Kusursuz sorumlulukta-tehlike sorumluluğu buna dahil- zarar, kusur aranmadan sorumluya yükleneyeceği için, karşı kusur indirim sebebi olur.⁸¹

İşverenin, trafik-iş kazasında sorumluluğun kazayı yapana görene değişir. Eğer kazayı yapan işçi ise, işverenin sorumluluğu işleten olarak *tehlike sorumluluğuna* girer. Dolayısıyla burada, objektifleştirilmiş kusur sorumluluğunun yeri bulunmamaktadır. Kazayı yapan işverenin başka bir işçisi, zarar gören işçinin sürücü yanında olması durumunda da *sorumluluk tipi* değişmez. Sürücü işçinin, sorumluluğu ise *kusur sorumluluğudur*. Ancak işverenin sorumluluğu tehlike sorumluluğudur.

İşçinin, işverenin işini yapmak için işyerinden başka bir yere üçüncü kişiye ait bir araçla giderken kazaya uğrayıp, bedensel zarara uğraması halinde *kusursuz olacağından* artık *burada kusur incelemesine gerek yoktur*. Kusurlu olan taraf, karşı taraf (üçüncü kişi) olacağı için zarar verenler dış ilişkide *müteselsil sorumlu olurlar*.

Yargıtay'ın işverenin sorumluluğuna ilişkin gerek sorumluluğun niteliğine gerek sorumluluğun koşullarından olan kusuru ele alırken, HGK, 20.03.2013 tarihli, 2012/21-1121 E., 2013/386 K. sayılı kararını referans olarak *objektifleştirilmiş kusur* anlayışını benimsemiş ve süreç içerisinde bu düşünce temelinde içtihatları kökleştirmiştir.⁸²

Motorlu araç işletenlerin, ZMSS yaptırma zorunluluğu bulunması kanun gereğidir (KTK m.91/f.1). İşleten ve teşebbüs sahibi, kaza yapan araç sürücüsünün veya yardımcı kişilerin kusurundan kendi kusuru gibi sorumludurlar (KTK m.85/f.son). ZMSS'nin de sorumluluğu buna göredir. İlkesel olarak ZMSS, *karşı tarafa verilen zararı karşılar*.

Trafik-iş kazasında zarar verenler birden fazla ise bunlar *müteselsil* sorumlu olur (KTK m.88/f.1). Zarar, olayın tüm koşulları değerlendirilerek paylaşılır (KTK m.88/f.2).

Yargıtay da isabetli olarak, trafik-iş kazasından doğan maddi tazminatın belirlenmesinde, esas olacak kusur oranının, ceza dosyası ve rücu dosyalarındaki de-

⁸⁰ EREN/DÖNMEZ, Şerh, C. II, s. 1161 ve ayrıca konuda ayrıntılı bilgi için bkz. BAYSAL, Başak: Zarar Görenin Kusuru, Müterafik Kusur Doçentlik Takdim Tezi, İstanbul 2012, s. 181-280.

⁸¹ EREN/DÖNMEZ, Şerh, C. II, s. 1161.

⁸² Bkz. Y. 10. HD, K.T: 12.09.2023, 2022/6030 E., 2023/8035 K. E.T: 17.05.2024 (www.corpus.com.tr); Kararda işverenin, normatif yükümlülükler dışında bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gerekli kıldığı iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerin alınmasından söz edilmiş; uyulmaması halinde kusurlu kabul edilmesi gerektiği belirtilmiş ise de bu durumun kusursuz sorumluluğun kabul edilemeyeceği vurgulanmıştır.

ğerlendirmelerin gözetilerek, anılan davaların kesinleşip kesinleşmediğinin araştırılması gereğine vurgu yapmıştır.⁸³

“Kaçınılmazlık” kavramı, özellikle uygulamada sık karşılaşılan bir kavramdır. İş kazalarında ve trafik-iş kazalarında kusur dağılımında yer alır. Neyin kaçınılmaz olduğu, neyin olmadığı somut olay özelinde incelenir. Beklenmedik hal (umulmayan hal) ile kaçınılmazlık kavramlarının aynı anlama gelip gelmediği tartışmalıdır. *Beklenmedik hal* Dechenaux/Tercier’in ifadesine göre, zararın meydana gelmesine katkısı olan ve insan iradesi dışında meydana gelen, etmen olarak belirtilmiştir.⁸⁴

Tandoğan’a göre ise, “Bir borcun, (veya herkese vazife yükleyen bu hareket tarzı kaidesinin) borçlu (veya sorumlu kişi) tarafından *kaçınılmayacak* suretle ihlaline sebep olan hadisedir.”⁸⁵ *Yargıtay* bir kararında, kaçınılmazlığı, hukuksal ve teknik olarak “fennen önlenmesi olanaksız” olay olarak belirtmiştir.⁸⁶ Beklenilmeyen hal, mücbir sebep yoğunluğuna ulaşmaz ise nedensellik bağı kesilmez.⁸⁷

Öğretide yer alan bir görüşe göre, Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m.45/f.3’te⁸⁸ yer alan tanımın, kusurun belirlenmesine ilişkin ilkelerle örtüştüğünü ve mutlak kaçınılmazlık olarak kabulü edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.⁸⁹

⁸³ Y. 10. HD, K.T: 17.01.2023, 2021/9378 E., 2023/411 K., E.T: 17.06.2024 (www.corpus.com.tr).

⁸⁴ **DESHENAUX H./TERCIER P.**: Sorumluluk Hukuku, Çev. Salim Özdemir, Ankara 1983, s. 206; **KILIÇOĞLU, Mustafa**: Tazminat Hukuku, C. 1, s. 358.

⁸⁵ **TANDOĞAN, Haluk**: Mesuliyet Hukuku, Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet, Ankara 1961, s. 461; **KILIÇOĞLU, Tazminat Hukuku, C. 1, s. 359.**

⁸⁶ YHGK, K.T: 15.12.2022, 2021/297 E., 2022/1760, E.T: 17.06.2024 (www.corpus.com.tr); *Yargıtay* anılan kararda, kaçınılmazlığın unsurlarını, “1-İrade dışında meydana gelen olay, 2-Davranış kullarının veya sözleşme borcunun ihlali, 3-İllyet bağının bulunması, 4-Olayın önlenemezliği olarak belirtilmiştir.” *Yargıtay* kararın devamında, önlenemezliğin olayla ilgili olmadığı, davranış kuralını ve borca aykırı önleme olanağı varsa- örneğin bir inşaat işçisi duvara çivi çakarken başının kopması irade dışı olay ise de kırılan çivinin göze kaçması önlem olarak kabul edilemez, çünkü gözlük kullanarak engellenebilir- artık kaçınılmazlıktan söz edilemez. *Yargıtay* bir başka kararında, mücbir sebebin nedensellik bağıni keseceğini, ancak beklenmeyen halin her zaman sorumluluğu bütünüyle ortadan kaldırmayacağı, kısmen de kaldırmayacağı belirttikten sonra; kaçınılmazlığın vuku bulan olaya karşı koyamazlık hali, bunun yanında her türlü tedbirin alınmasına rağmen gerçekleşmesi önlenemeyen objektif bir durum olarak belirtilmiştir. YHGK, K.T: 01.10.2019, 2015/10-2682 E., 2019/986 K; **KÜRTÜL, Mehmet**: Hukuk Genel Kurulu Emsal Kararları, C. 1, Ankara 2021, s. 1364-1372.

⁸⁷ **TANDOĞAN**, s. 326; **KILIÇOĞLU**, Tazminat Hukuku C. 1, s. 359.

⁸⁸ Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği m.45/f.3, “*Birinci fıkranın (ç) bendinde belirtilen sigortalılara ait raporda, istirahat süresi sonunda çalışır kararı varsa ayrıca çalışabilir belgesi aranmaz. Geçici iş göremezlik ödeneği ödenirken sigortalının istirahatl olduğu devrede çalışmadığının işveren veya Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı olanlar tarafından beyan ve belgelenmesi gerekir*”.

⁸⁹ **CİVAN, Orhan Ersun**: “Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri”, “İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Derneği, *Yargıtay* ve Bölge Adliye Mahkemeleri’nin İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi”, 2021, İstanbul 2023, s. 534.

Öğretide yer alan bir başka çalışmaya göre, beklenmedik haller kapsamına, *mücbir sebep, ifa imkansızlığı, işlemin temelinin çökmesi, uyarılama* kavramlarının girdiği ileri sürülmüştür.⁹⁰

3. Nedensellik Bağı Unsuru

Nedensellik bağı, her türlü sorumlulukta kurucu unsurdur. Gerek öğretide gerek yargısal uygulamada geçerli olan teori uygun *nedensellik bağıdır*. Nedensellik yok ise kusur da yoktur. Başka bir anlatımla sorumluluk yoktur.⁹¹

Uygun nedensellik, *trafik-iş kazalarında* bedensel zarara uğrayan işçi için bir sorumluluk koşuludur. İşverenin sorumlu olabilmesi için kusurun yanında, meydana gelen kazanın *işin yürütülmesi nedeniyle* olması ve *üçüncü kişinin* ya da *işçinin ağır kusurunun* olmaması gerekir. Aksi halde, nedensellik bağı kesilir.

Öğretide, *Yargıtay*'ın bir kararını eleştiren, bizim de katıldığımız görüşe göre, üçüncü kişinin ağır kusurunun nedensellik bağını kesmesi için, üçüncü kişinin böyle bir eyleme kalkışmasının öngörülüp, gerekli tedbirin alınıp alınmadığının denetimi gerekir.⁹²

İşçinin, işin yürütülmesiyle ilgili olmayan bir olayda meydana gelen trafik kazası genel mahkemelerde görülecek bir davadır. İşçi yaya olarak ya da sürücü olarak trafik kazası sonucu bedensel zarara uğraması bu sonucu değiştirmez. İşçinin, 5510 sayılı Kanun'da yer alan sigorta kollarında yardım alması, Kuruma sorumlular aleyhine rücu davası açma hakkını verir. Ancak bu durumda KTK m.98'in göz önünde tutulması gerekir.

C. Tazminatın Belirlenmesi

Bedensel zararlarda tazminatın belirlenmesi, zararın belirlenmesinden farklıdır. Örneğin, TBK m.49 ve 50'de zarar konu alınmıştır. Tazminatın belirlenmesi ise, TBK m.51-56 arasında yer almıştır. Başka bir anlatımla, *zararın tamamı tazminatın tepe noktasıdır*. Tazminat ise indirim hükümleri gereği -TBK m.52- zardan daha az meblağa ulaşabilir.

⁹⁰ **KAHRAMAN, Zafer:** *Beklenmedik Haller ve Sonuçları*, İstanbul 2023, s. 1-387; anılan eserde Common Law hukuk sisteminde uygulanan frustration teorisi de incelenmiştir, s. 391-467.

⁹¹ Uygun illiyet bağı teorisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **EREN/DÖNMEZ**, Şerh, C. II, s. 1103-1110.

⁹² **ARICI, Kadir:** "Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri", İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Derneği, Yargıtay'ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi, 2017, İstanbul 2019, s. 544, 545; Söz konusu Karar- Y. 21. HD, K.T: 12.09.2017, 2016/63450 E., 2017/6127 K.-işçinin çalışırken, kimliği belirsiz kişi tarafından işyerinin camı kırılarak işçinin yaralanmasına neden olmuş, Yargıtay üçüncü kişinin ağır kusuru nedeniyle nedensellik bağının kesildiği ve bu nedenle işveren aleyhine açılan davanın reddi gerekeceği kabul edilmiştir. Nedenselliğe bu bakış açısıyla yaklaşılması gerektiği düşüncesindeyiz.

D. Tazminatın Sorumlular Arasında Paylaşımı

1. İşverenin Sorumluluğu

İşçinin gördüğü zararda işverene kusur yüklenmiş ise işveren diğer sorumlular ile birlikte müteselsilen sorumludur. Örneğin, işçi trafik-iş kazasında uğradığı bedensel zarar karşılığında 2.000.000,00 TL tazminat hakkı var ise tazminatın tamamını işverenden isteyebilir. İşveren, olayda “üçüncü kişinin” kusurunun bulunması halinde üçüncü kişiye *-sürücüsü, işleteni, teşebbüs sahibine, sigortacısına-rücu* edebilir.

Trafik-iş kazalarında işçiye karşı asıl işveren-alt işveren müteselsil sorumludur (İş K. m.2/f.6). İşçi, asıl işverenin işçisi ise alt işverenin sorumluluğuna gidilemez. Nitekim *Yargıtay*, bir kararında bu durumu vurgulamıştır.⁹³

2. Üçüncü Kişinin Sorumluluğu

Trafik-iş kazasında, üçüncü kişi kavramını trafik kazasından farklı almak gerekmektedir. Çünkü zarar gören işçi olduğundan sorumluluk *-işverenin kusurlu olması durumunda-* işverende olacağından, işverenin dışındaki kişiler söz konusudur. Ancak üçüncü kişinin tam/ağır kusurlu olmasında, işverenin sorumluluğu bu günkü uygulamaya göre ortadan kalkar. Çünkü nedensellik kesilir. Örneğin, işverenin aracında-motorlu taşıtından-yolda seyrederken meydana gelen kazada karşı aracın sürücüsü *ağır kusurlu* ise işverenin sorumluluğu kalkar.

Üçüncü kişi *-motorlu araç işleteni ve sigortacısı-* olay nedeniyle işçiye karşı sorumludur. Davanın bakım ve görüm yeri genel mahkemelerdir. Böyle durumda iş veya trafik-iş kazasından söz edilemez.

3. Sigortacının Sorumluluğu

Sigortacının sorumluluğu, sigorta sözleşmesinin türüne göre değişir. 5510 sayılı Kanun'a göre, Kurumun sorumluluğu kanunundan doğar. Zararın türüne göre sorumluluğun niteliği değişir ve koşulları var ise rücuya tabi olur.

ZMSS, zorunlu bir sigorta türüdür. KTK'ya göre, karşı taraf *-hak sahipleri-ne-* verilen zararı ödemek zorundadır (KTK m.99).

İleride söz edileceği üzere, KTK m.98'de yer alan sağlık hizmet bedelleri, aynı hükmün ilk fıkrasınca (Değişik: 13.02.2011-6111/59) Kurumca karşılanacaktır.

Bu sayılanların dışında, işverence işçiye TTK. m.1507-1510 hükümleri gereğince *kaza sigortası* yaptırılabilir. Riziko gerçekleştiğinde-örneğin işçi yaralanıyor, ölüyor-sigortacı tarafından, poliçedeki tutar ödenir.⁹⁴

⁹³ YHGK, K.T: 25.05.2011, 2011/290 E., 2011/361 K., E.T: 18.06.2024 (www.corpus.com.tr).

⁹⁴ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 397.

Sigorta ettiren kendisini sigorta yaptırabileceği gibi üçüncü kişi lehine de-örneğin, işveren işçiyi sigortalı-yani lehtar-yaptırılabilir.⁹⁵ Ödeme, TTK m.1507/f.1'e göre lehtar-işçiye-yapılır. Başka bir anlatımla, ZMSS gibi karşı tarafın zararını karşılamaz. Sigorta, zarar gören *sigortalı* ya da *lehtarın* zararını karşılar.

Can sigortaları, kapsamında kabul edilen, kaza sigortasının dışında "hayat sigortası" ve "hastalık ve sağlık sigortası" da bulunmaktadır. Her iki sigorta da lehtar için yapılabilir.⁹⁶ Örneğin, sigorta sözleşmesinde *işçi lehtar*, işveren *sigorta ettirendir*.

Özetle, bir trafik-iş kazasında yeri geldikçe tüm bu sigorta türleri uygulama alanı bulur.

Trafik-iş kazasında sorumluluk sigortacı, sigortalının üçüncü kişiye verdiği zararı karşılamaya yönelik bir işlevi bulunmaktadır. Bu nedenle, kusuruyla trafik kazasında işçiye bedensel zarara uğratan, motorlu aracın işletenin sigortacısı verdiği zararı öder.

Eğer işçinin uğradığı zarar, birden fazla motorlu araç işleteni tarafından verilmiş ise, o işletilenlerin sigortacıları da bu zarardan sorumlu olurlar. Burada sigortacı, zararın tamamından *-sigorta sözleşmesinde yer alan miktarla-* sorumludur. Kusur oranında sorumluluk iç ilişkidir. Başka bir anlatımla, zarar gören işçi, zararı karşı taraf sigortacısından polisede belirtilen miktara sınırlı alır.

III. RÜCU HAKLARI VE SOMUT OLAY UYGULAMASI

A. Rücu Hakları

1. SGK'nın Rücu Hakkı

SGK'nın rücu hakkı işverene ve zarar veren üçüncü kişiyedir. 5510 s.K. m.21 ve m.23'te işverenin rücu hakkı düzenlenmiştir.

SGK'nın rücu hakkının hukuki niteliği üzerine gerek öğretilerde gerek uygulamada farklı görüşler yer almıştır. Genel olarak, bu konudaki görüşler "basit rücu", "kanuni halefiyet" noktalarında toplanmaktadır.⁹⁷ Öğretilerde bir görüşe göre, rücunun hukuki niteliğinin, TBK m.55'in uygulanmasını etkileyeceği düşüncesi ileri sürülmüştür.⁹⁸ Yazara göre, rücu hakkı *halefiyete* dayanıyor ise, yardımlar *tazminattan*, *kanundan* doğuyor ise zarardan indirilecektir. Halefiyet, zarar gören işçinin aleyhine olacaktır.⁹⁹

⁹⁵ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 390.

⁹⁶ AYHAN/ÇAĞLAR/ÖZDAMAR, s. 377, 402.

⁹⁷ Bkz. GÜZEL, Ali/OKUR, Ali, Rıza/CANIKLIOĞLU, Nurşen: Sosyal Güvenlik Hukuku, B. 19, İstanbul 2021, s. 436-438.

⁹⁸ BAŞBUĞ, Aydın: İş ve Hukuk Çalışanların Hakları ve Sorunları, Ankara 2015, s. 468.

⁹⁹ BAŞBUĞ, s. 408; ayrıca rücu için bkz. ARICI, Kadir: Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, B. 2, Ankara 2022, s. 313-316.

Yargıtay kararlarında, SGK'nın rücu hakkı, *yasadan doğan, kendine özgü* ve sigortalı ya da "hak sahiplerinin hakkından *bağımsız* basit rücu hakkı" olarak belirlenmiştir.¹⁰⁰

Kurum, işçiye, işveren dışında, üçüncü kişiye ait bir motorlu aracın zarar vermesi ve işverenin kusurlu olmaması durumunda, o kişiye ya da sigortacısına rücu eder. Dava iş mahkemesinden görülür, çünkü uyuşmazlık 5510 s.K'dan doğmuştur (7036 s.K. m.5/f.1.b).

Öte yandan, 5510 s.K. m.101'in bu konuya ilişkin düzenlemesine göre, "Bu kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde bu kanun hükümlerinin uygulanması ile ilgili ortaya çıkan uyuşmazlıklar iş mahkemesinde görülür." ifadesi yer almaktadır. Dolayısıyla, 7036 s.K. m.5/f.1.b ile 5510 s.K.'nın 101. maddesi örtüşmektedir.

Aktif husumette yer alan Kurum, pasif husumette işçiye zarar veren motorlu taşıt işletmecisi, sürücüsü ve sigortacılarına yer verir.

Aynı olayda, işverenin ve üçüncü şahsın kusurlu olması durumunda başta işveren olmak üzere; üçüncü şahıs ve sigortacılarına da başvurulabilir. Ayrıca sorumluluk müteselsil olması nedeniyle, sadece sorumlulardan birine de gidebilir.

Yargıtay bir kararında, rücu davalarını *kusur sorumluluğuna dayandırmış*, bu bağlamda trafik-iş kazasının meydana gelmesinde kusurlu olanların-aracı süren üçüncü kişi, işveren, işçiye çarpıp ölümüne neden olan sürücü (aracı sigortalayan sigorta şirketi davalı olarak gösterilmiştir)-kusurları oranında sorumlu olduğunu belirtmiştir.¹⁰¹

Zarar, klasik ayrımla insana verilen zarar ve eşyaya verilen zararlar olarak ikiye ayrılır. Konumuz açısından insana verilen zararlar irdelenmektedir. Zarar kavramı TBK m.49,50 maddelerinde ele alınmış, daha sonra TBK m.51-56 arası tazminata yer verilmiş, özellikle tedavi giderleri m.54'te yer almıştır. 2918 sayılı KTK'nın 98. maddesinde yapılan değişiklikle (Değişik: 13.02.2011-6111/59. madde) *sağlık bedellerini ödeme yükümlülüğü Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmiştir*.¹⁰²

¹⁰⁰ Y. 21. HD, K.T: 16.01.2013, 2012/22870 E., 2013/341 K.; söz konusu Kararda, 506 s.K'nun m.26'ya yönelik iptal kararına- K.T: 23.11.2005, 2003/10 E., 2006/106 K.-atıfta bulunulmuştur. **KILIÇOĞLU**, Tazminat Hukuku, C. I, s. 1127, 1128.

¹⁰¹ YHGK, K.T: 19.10.2021, 2018/932 E., 2021/1261 K., E.T: 19.10.2021 (www.corpus.com.tr).

¹⁰² KTK m.98, "Trafik kazaları sebebiyle üniversitelere bağlı hastaneler ve diğer bütün resmî ve özel sağlık kurum ve kuruluşlarının sundukları sağlık hizmet bedelleri, kazazedenin sosyal güvencesi olup olmadığına bakılmaksızın genel sağlık sigortalısı sayılanlar için belirlenen sağlık hizmeti geri ödeme usul ve esasları çerçevesinde Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanır. (Ek cümle: 4/4/2015-6645/60 md.) Ancak Sosyal Güvenlik Kurumu, bu kapsama girenler yönünden genel sağlık sigortalısı sayılanlar için belirlenen sağlık hizmetlerine ilave sağlık hizmetlerini belirler, protez ve ortezler için farklı birim fiyatı tespit eder. Bu sağlık hizmetleri sağlık uygulama tebliğindeki istisnai sağlık hizmetleri kapsamına dâhil edilmez".

Yargıtay'da norma uygun olarak KTK m.85/f.1,91'deki sorumluların-işleten, teşebbüs sahibi ve sigortacılar/güvence hesabının-yerini SGK'nın alacağını belirtmekle beraber *sigorta teminat tutarını aşan tedavi giderlerinin* zarara sebep olanlar tarafından karşılanacağına vurgulanmıştır.¹⁰³

Kanundaki bu değişikliğin sorumlular arasında bir ayrıma sebep olduğu düşüncesiyle öğretilde eleştirilmiştir.¹⁰⁴

Daha öncede söz edildiği gibi rücu davaları kusur esasına göre biçimlenir. Trafik-iş kazalarında da aynı esas geçerlidir. SGK'nın rücu davalarında pasif husumette, işveren, üçüncü kişi ve sigortacılar yer alır. Rücu davalarında önce zarar gören işçi veya ölüm olayında hak sahipleri, maddi tazminat davası ve bunun yanında ceza davası açarlar. Zamansal açıdan, önce açılan davaların kesinleşmesi halinde, rücu davası ile bu kesinleşen davalar arasında maddi olgular ve kusur açısından *çelişki* oluşursa, alınacak *raporla* ya da *ek raporla* bu çelişkinin giderilmesi istenir. Özellikle üçüncü kişinin sorumluluğunun 5510 s.K. belirtilen ilgili hükümlerden -21/f.4,39- hangisine girdiği de önem taşır. *Yargıtay*, bir kararında özellikle bu ve yukarıda belirtilen konulara dikkat çekmiştir.¹⁰⁵

Ceza davasındaki maddi olguların hukuk hakimini bağlayacağı *Yargıtay*'ın kökleşmiş içtihatlarındanır.¹⁰⁶

Trafik-iş kazalarında rücuyla ilişkin zamanaşımı sürelerine ilişkin bir *Yargıtay* kararında, taraflar arasında ilişkinin sözleşmeden doğup doğmamasına göre konum alınmaktadır. Üçüncü kişi ile sigortalı arasında *sözleşmesel bir ilişki bulunmadığından* KTK m.109'a göre, zarar görenin, zarar yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren *iki yıl* -kısa süre-, herhalde kaza gününden başlayarak *on yıl* içinde -uzun süre-zamanaşımı-def'i olması halinde- alacağı zamanaşımına uğrar.¹⁰⁷ Kurum ceza davasına *katılmamış* ise ceza zamanaşımı uygulanmaz.

Üçüncü kişinin 5510 s.K.'nın 39. maddesi uyarınca, *kasıtlı* bir eylemi yoksa, Kurumun rücu hakkı bulunmamaktadır. Bu durum m.39/f.1'de açıkça vurgulanmıştır.¹⁰⁸

¹⁰³ Y. 10. HD, K.T: 02.03.2023, 2023/2298 E., 2023/1937 K., E.T: 18.06.2024 (www.corpus.com.tr).

¹⁰⁴ Bkz. **ÇELİK, Ahmet Çelik**: Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuku ve Ceza Sorumluluğu, B. 4, Ankara 2023, s. 928.

¹⁰⁵ Bkz. Y. 10. HD., K.T: 22.03.2022, 2022/1530 E., 2022/4065 K., E.T: 18.06.2024 (www.corpus.com).

¹⁰⁶ Bkz. YHGK, K.T: 13.05.2015, 2013/2152 E., 2015/1340 K. ve bu karar içerisinde yer verilen YHGK'nun 10.01.1997 tarihli, 1971/406 E., 1975/1 K.; 23.01.1985 tarihli, 1983/10-372 E., 1985/21 K.; 27.04.2011, 2011/17-50 E., 2011/231 K.; **KILIÇOĞLU**, Tazminat Hukuku, C. I, s. 1446-1449.

¹⁰⁷ KTK m.109/f.1, "*Motorlu araç kazalarından doğan maddi zararların tazminine ilişkin talepler, zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve herhalde, kaza gününden başlayarak on yıl içinde zamanaşımına uğrar*".

¹⁰⁸ SSGSSK m.39/f.1, "*Üçüncü bir kişinin kasıtlı nedeniyle malûl veya vazife malûlü olan sigortalıya veya ölümü halinde hak sahiplerine, bu Kanun uyarınca bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı için Kurumca zarara sebep olan üçüncü kişilere rücu edilir*".

Yargıtay'da bir kararında, norma uygun olarak görüşünü belirtmiş; davalı üçüncü şahsın sigorta şirketi açısından sorumlu bulunmadığına karar vermiştir.¹⁰⁹

2. İşverenin Rücu Hakkı

İşverenin rücu hakkı, trafik-iş kazasında kendisinin de kusuru olmasına karşın, üçüncü kişinin bölüşük kusurlu olması halinde mümkündür.

İşçi, trafik-iş kazası sonucunda bedensel zarara uğraması durumunda, kendisine zarar verenler müteselsil olarak sorumludur. Zararın tamamını ödeyen işverense, diğer sorumlulara kusurları oranında rücu eder.

Yargıtay, bir kısım kararlarında TBK m.61 ve 62'ye atıfta bulunarak müteselsil sorumluluğa yer vermiş, daha sonra da kendi payından fazlası ödeyenler için 146. maddeye atıfta bulunmuştur.¹¹⁰

3. Üçüncü Kişinin Rücu Hakkı

Üçüncü kişi daha evvel söz edildiği gibi sözleşme tarafı olmayan kişilerdir. Trafik-iş kazalarında, birden fazla motorlu taşıtın kazaya karışmasında bu durum sıkça görülür. Sigortalı işçi, zarar görmüş ise zararını işveren dışındaki üçüncü kişiden tamamını alabilir. Üçüncü kişi daha sonra diğerlerine rücu edebilir. Rücu, diğer sorumluların kusuru oranında olur.

5510 s. Kanun'a göre, Kurumca açılacak tazminat ve rücu davaları *on yıllık zamanaşımına* tabidir (m.93/f.3). Zamanaşımının başlangıç tarihi yine aynı fıkra da belirtilmiştir. Buna göre, rücu konusu gelir ve aylıklar yönünden Kurum *onay* tarihinden, masraf ve ödemeler ise *masraf* ve *ödeme* tarihinden itibaren başlar. Bu düzenleme ile zamanaşımı konusu normatif bir düzenlemeye kavuşmuştur.

4. Sigortacının Rücu Hakkı

Genel olarak sigortacı, işçi karşısında üçüncü kişidir. Daha önce ifade edildiği gibi, sigortacının rücu hakkı, *sigortanın türüne* ve *sigorta sözleşmesinin kapsamına* göre ele almak gerekir.

Trafik-iş kazasında, özellikle işçinin bedensel zarara uğraması, karşı araç ya da bulunduğu araçta yolcu olması durumunda -KTK m.87,91'de belirtilen- aracın işleticisi ve sigortacısı da sorumludur.

¹⁰⁹ Y. 10. HD, K.T: 27.12.2023, 2023/12191 E., 2023/13601 K., E.T: 18.06.2024 (www.corpus.com.tr); Söz konusu davada davacı özel sigorta, davalı Kurum ve üçüncü şahsının sigortalıdır. Sigorta şirketi açısından dava ret ile sonuçlanmış, Kurum hakkında kısmen kabul edilerek *Yargıtayca* karar kesinleşmiştir.

¹¹⁰ Y. 10. HD, K.T: 26.12.2019, 2019/1374 E., 2019/2603 K.; Y. 10. HD, K.T: 25.03.2010, 2019/1092 E., 2019/2725 K.; **AYDIN, Ufuk**: "Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri", İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Derneği, *Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemeleri'nin İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi*, 2019-2020, İstanbul 2022, s. 592, 593.

Sigortacı, sigortalısının ardılı olduğundan kural olarak, *karşı tarafa* yani işçiye verdiği zararı karşılamak zorundadır. Diğer sorumluların kusuru var ise, kusur paylarına göre rücu eder. Başka bir anlatımla, sigorta ettiren -işleten ve teşebbüs sahibi- kusuru oranında işçiye ödemedede bulunur.

B. Varsayımsal Oluşturulan Somut Model Üzerinden Soyut Normların Uygulanması

1. Varsayımsal Somut Model

İşçi (A), işveren (B) nezdinde işçi olarak çalışmaktadır. (A)'nın işvereni (B) tarafından, (K1) sigorta şirketine işçi (A)'nın sigortalı olduğu, 100.000,00 TL bedelle *ferdi kaza sigortası* yaptırılmıştır. İşyeri Ankara'dır. (B), (A)'yı yine kendi işçisi olan (C)'nin sürücüsü olduğu araçla görevli olarak İstanbul'a gönderirken, şehirlerarası yolda, sürücüsü (D) olan (E) Şirketine ait otobüs (B) işverenine ait araca çarpmıştır. Bu kaza sonucunda, işçi (A) yaralanmıştır. İşveren (B)'ye ait aracın *zorunlu trafik sigortacısı* (S1), (E) Şirketine ait olan aracın *zorunlu trafik sigortacısı* (S2)'dir. (E) şirketine ait otobüs aynı zaman (S3) sigorta şirketine *ihtiyari mali sorumluluk sigortası* yaptırmıştır. SGK, olayı *iş kazası* olarak kabul etmiştir. Bundan dolayı SGK, işçi (A)'ya 80.000,00 TL ödemede bulunmuştur. (C) araç sürücüsü %20, (D) araç sürücüsü %80 bölüştük kusurludur. İşçi (A), uğradığı bedensel zarar nedeniyle işveren (B)'yi hasım göstererek iş mahkemesinde dava açmıştır. İşçi (A)'nın tazminat talebi 400.000,00 TL maddi tazminattır.

2. Soyut Normların Uygulanması

a. İşçinin Trafik-İş Kazasından Doğan Maddi Zarara İlişkin Sorumlulukları

aa. (A)'nın İşvereni Hasım Göstermesi Durumunda, Görev, Aktif Husumet Ehliyeti, Pasif Husumet Ehliyeti

Olay, iş kazası olarak değerlendirildiği için (A)'nın açtığı maddi tazminat davasında, uyuşmazlığın bakım ve görüm yeri *iş mahkemesidir* (İMK m.5/a).

Aktif husumette işçi (A), pasif husumette işveren (B) olur. Ancak pasif husumette (B)'nin sürücüsü (C), (B)'nin trafik sigortacısı (S1), üçüncü şahıs-işleten- (E), (E)'nin trafik sigortacısı (S2) ve sürücüsü (D) müteselsil olarak zarardan sorumlu olduğu için pasif husumette yer verilebilir.

İhtiyari sorumluluk sigortacısı (S3) ise sıralı sorumlu olduğu için pasif husumet ehliyeti ancak zorunlu trafik sigortasının limitlerinin tükendiği zaman doğar. (S3)'e karşı açılacak davanın bakım ve görüm yeri *asliye ticaret mahkemesidir*.

Eğer kusurun tamamı ağır kusurlu, (E)'ye ait aracın sürücüsü (D)'de olsaydı. İşverenin sorumluluğundan söz edilemezdi. Bu günkü uygulamaya göre, tüm sorumluluk türlerinde üçüncü kişinin ağır kusuru nedensellik bağımlı keser. Bu durumda (A) davayı genel mahkemede açabilir. Pasif husumette (B) ve (C) yer almaz.

İşçi (A)'nın sigortalı olduğu ferdi kaza sigortacısı (K1) ile arasındaki ilişkisi *haksız fileden değil, sigorta sözleşmesinden kaynaklanmaktadır*. Başka bir anlatımla işçi (A), sigorta sözleşmesinin tarafıdır. Kaza sigortasındaki, sigorta tutarının ödenmesi için davanın bakım ve görüm yeri *asliye ticaret mahkemesidir*.

bb. İşçi (A) İşvereni Hasım Göstermemesi Durumunda Görev, Aktif Husumet Ehliyeti, Pasif Husumet Ehliyeti

Olayda işçi (A), işveren (B) hariç, diğer müteselsil sorumluları hasım gösterebilir. Bu durumda, davacı ile davalılar arasında *iş ilişkisi bulunmadığından* mahkemenin bakım ve görüm yeri *asliye ticaret mahkemesidir*¹¹¹ (TTK m.4/f.1.a). (A), *sadece sürücü (D) ve işleten (E)'yi hasım göstererek dava açar ise davanın bakım ve görüm yeri mahkemesi asliye hukuk mahkemesi* olacaktır. Yukarıdakinden farkı sigorta şirketlerinin husumette yer almamasıdır.

b. Müteselsil Sorumluluk

Dış ilişkide, (A)'ya karşı (B), (C), (D), (E), (S1), (S2), müteselsilden sorumludurlar. Sigorta şirketlerinin sorumluluğunun poliçe limiti ile sınırlı olduğu gözden uzak tutulmalıdır (KTK m.85, m.91).

(A), davayı sadece (B)'ye açabilir. Tüm zararını isteyebilir. (B) diğerlerine kusurlarını oranında rücu eder. (A) iş mahkemesinde davayı açmayıp genel mahkemede dava açarsa (B) dışındakilere ya da bir kısmına dava açabilir. Zararın tamamını davacı, tek bir davalıdan isteyebileceği gibi diğerlerini de pasif husumette gösterebilir. Sigorta şirketleri (S1) veya (S2) sözleşmelerinde yer olan poliçe miktarı ardıllarının kusurları dikkate alınmadan tazminat konusu yapılabilir. İç ilişkide fazla ödeme diğerlerine kusurları oranında yansıtılır.

Trafik-ış kazasında zarar görenler birden fazla ise, sorumluluk sigortacıları, sigorta tutarını KTK m.96/f.1'e göre zarar görenler arasında garameten hesabı yapılarak ödenecektir.¹¹²

Ferdi kaza sigortası, can sigortası olduğu için sigortalının üçüncü kişilere karşı sorumluluğunu, sigorta himayesi altına almaz. Bu nedenle, (K1), sigorta bedelini *aynen* sigortalıya ödemekle yükümlüdür. (K1)'in (A)'ya karşı sorumluluğu, KTK'dan değil, sigorta sözleşmesinden doğmaktadır. Başka bir anlatımla (K1)'in

¹¹¹ Y. 21. HD, K.T: 28.04.2014, 2014/1769 E., 2014/9146 K., E.T: 07.08.2024 (lexpera.com.tr); anılan Yargıtay kararında, trafik-ış kazası sonucunda işçinin vefat ettiği, işçinin yakınları ile davalı sigorta şirketi arasında iş akdi bulunmadığı, kazasının Kurum tarafından iş kazası sayılmasının, 5521 s. Kanununun 1. maddesine göre, görevli mahkemenin belirlenmesinde tek kriter olmadığı belirtilmiştir.

¹¹² Y. 21. HD, K.T: 22.02.2016, 2015/9449 E., 2016/2468 K., E.T: 14.07.2024 (www.corpus.com.tr); söz konusu Kararda, "*davalı sigortacının olayda zarar görenlere karşı sorumlu olduğu teminat limitinin garamete hesabı ile zarar görenlere paylaştırılması, davalı sigorta şirketinin davacıya garameten ödemekle yükümlü olduğu tutarın hüküm altına alınması gerektiği, öte yandan davacının hak ettiği tazminat miktarının yöntemince belirlenmesi, sonrasında ZMSS poliçe limiti uyarınca garamete hesabı yapılarak sigortanın sorumluluğunun belirlenmesi, ...*" gerektiği ifade edilmiştir.

sorumluluğunun -sözleşme sorumluluğu- (B), (C), (D), (E), (S1), (S2) sorumluluğundan farklıdır. (K1), (A)'nın bedensel zararını poliçedeki meblağ ile sınırlı olarak giderir, ancak sorumlulara rücu edemez.

İhtiyari mali sorumluluk sigortacısı (S3) ile zorunlu trafik sigortacıları (S1), (S2) arasında müteselsil sorumluluk değil, *sıralı sorumluluk* düzenlenmiştir. Başka bir anlatımla zorunlu trafik sigortası limitleri dışında veya üstünde kalan miktardan poliçe limitleri tutarında sorumludur.¹¹³

c. Rücu İlişkisi

Rücu ilişkisinin temeli, ardıllarının kusur (oranı) dışında kalan zarar miktarlarının diğer sorumlular aleyhine dava açarak istemesidir.

Görevli mahkeme, S1, S2'ye S2, S1'ye, S3, S1'e sigorta sözleşmesi limitleri dahilinde ardıllarının kusuru dışında kalan miktarı rücu eder. Mahkeme genellikle ticaret- mahkemelerdir.

SGK da yaptığı yardımları, (A)'nın işvereni (B) yanında (C), (D), (E), (S1), (S2)'yi ve -(S3)'ü -sıralı sorumluluk ilkesi dikkat alınarak- hasım göstererek, iş mahkemesinde rücu davası açabilir.

d. Maddi Tazminatın Hesabı

Maddi tazminatın hesabı,¹¹⁴ genel olarak bazı etmenler ve parametrelerle çözümlenir. Öncelikle tazminata esas etmenler belirlenir. Bunlar, işçinin olay tarihindeki ücreti, yaşı, bakiye ömrü, iş göremezlik oranı ve tarafların kusur oranı, SGK yardımı olarak sayılabilir. İş göremezlik oranının belirlenmesi, daha önce söz edildiği -zarar unsuru-gibi, davacı ve davacı ve davalının konumu ve ihlal edilen kanunun hukuki niteliğine göre değişmektedir. (A) davasını, iş mahkemesinde açması halinde, "Çalışma Gücü ve Meslekten Kazanma Gücü Kaybı Oranının Tespit İşlemleri Yönetmeliği'ne" göre belirlenecektir. Biz bunun %60 olarak kesinleştirdiğini varsayalım. Ancak (A) zararını sadece otobüs işleteni, sürücüsü ve sigortacısı aleyhine açtığı dava ile talep etseydi, bu defa yürürlük tarihine göre değişkenlik arz eden yönetmelik esas alınacaktır. Örneğin, biz bunu "Özürlülük Ölçütü, Sınıflandırması ve Özürlülere Verilecek Sağlık Kurul Raporları Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre alındığını varsayalım. Büyük ihtimalle bu oran %60'dan daha az olarak- örneğin %40- bulunacaktır. Çünkü genel olarak bu iki

¹¹³ Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.1, "Sigortacı, işbu poliçede gösterilen aracın kullanılmasından doğan ve Karayolları Trafik Kanununa ve Umumi Hükümlere göre aracın işletenine terettüp eden hukuki sorumluluğu ve bu poliçe teminat kapsamında olmak şartıyla Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası hadlerinin üzerinde kalan kısmını, poliçede yazılı hadlere kadar temin eder. İşbu sigorta, sigorta ettirenin haksız taleplere karşı müdafaasını da temin eder".

¹¹⁴ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. KILIÇOĞLU, Tazminat Hukuku, C. I, s. 912-1000; ÇELİK, Çelik Ahmet: Bedensel Zararlar, B. 2, Ankara 2021, s. 697-736.

yönetmelik arasında zarar gören aleyhine fark oluşmaktadır. Sorun zarardan doğan tazminatın azlığı ya da çokluğu değildir. Zararın gerçeğe uygunluğunun tespitidir.

Kusur, trafik kurallarına göre belirlenir. (B), (C)'nin kusurundan sorumludur. Ancak (C)'nin kusurunda, sürücüyü aşırı çalıştırmaya ilişkin bir işveren kusuru varsa, rücu ilişkisinde bunun dikkate alınması gerekir. Ancak bu (B) ile (C) arasındaki iç ilişkide yer bulur.

Olay tarihi ile rapor/karar tarihi-arasındaki dönem bilinen dönemdir, işçinin bu dönemde, alabileceği ücretler toplanır. O tarih sonrası, ölüm tarihine kadar bilinmeyen/iskontolu dönemdir.

Bilinmeyen dönem kredi aralarında aktif dönem ve pasif dönem olmak üzere ikiye ayrılır. Bu dönem, $1/kn$ formülüne göre iskonto edilmiş dönemdir. Bilinen dönem ve bilinmeyen dönem zararları toplanır bu toplam zarardır.

Zarar miktarı iş göremezlik oranı ile çarpılır. Daha sonra bu miktar *işverenin kusur oranı çarpılır*. Somut modelimizde (A) yolcudur. Dolayısıyla kusur indirimi olmaz. Bulunana miktardan SGK yardımları indirilir.

Model olayımızda tazminat miktarının 400.000,00 TL olarak sonuçlandığını varsayalım. SGK'nın yapmış olduğu 80.000,00 TL tutarındaki ödeme düşüldükten sonra hükmedilecek miktar 320.000,00 TL olacaktır.

(A)'ya ferdi kaza sigortası kapsamında ödenen 100.000,00 TL, meblağ sigortalarında zenginleşme yasağı olmadığından hesaplanan 320.000,00 TL tazminatın indirilmeyecektir.¹¹⁵

3. Tazminat Miktarının Somut Model Üzerinden Sorumluluk - Rücu ve Görev Yönünden İrdelenmesi

a. Sorumluluk ve Görev

Maddi tazminat tutarı 400.000,00 TL'nin tahsili için işçi (A), işveren (B), sürücü (C), sigortacısı (S1), üçüncü şahıs (D), (E) ve sigortacı (S2), işveren *iş mahkemesinde* dava açarak müteselsilen tüm davalılardan tazminat talep edebilir.¹¹⁶

b. Rücu ve Görev

aa. SGK Açısından

SGK, yaptığı yardımları, iş mahkemesinde açacağı dava ile davalı olarak göstereceği (B), (C), (S1), (D), (E) ve (S2)'den müteselsilen ister. SGK davalılar-

¹¹⁵ YHGK, K.T: 27.06.2018, 2018/504 E., 2018/1258 K., E.T: 07.08.2024 (www.corpus.com.tr).

¹¹⁶ 7036 s. K., m.5/f.1, a; YHG, K.T: 23.10.2018, 2015/3892 E.; 2018/1554 K., E.T: 19.06.2024 (www.corpus.com.tr).

dan birini, örneğin poliçe limiti karşılıyor ise (S1)'i davalı göstererek isteyebilir. (S1)'de diğer sorumlulara, kusurları oranınca, kendi sigortalısı (B) ve sürücüsü (C)'ye sadece sigorta sözleşmesi ve genel şartları hükmünce, rücu edebilir. Somut olayda SGK, zarar gören işçiye yapmış olduğu 80.000,00 TL tutarındaki yardımları 5510 s.K. m.21 ve şartları varsa m.39'a göre rücu eder.

bb. Diğer Sorumlular Açısından

Kural olarak dış ilişkide ödemeyi yapan, iç ilişkide diğer sorumlulara döner (TBK m.61).

İşçi-işveren-SGK arasındaki uyuşmazlıklarda daha önce söz edildiği gibi *iş mahkemeleri görevlidir* (TBK m.62, 7036 s.K. m.5).

Ancak alacaklıyı (işçiyi) tatmin eden borçlu, kendi kusuru dışında kalan miktarı diğer sorumlu paydaşlardan ister (TBK m.62).

6102 s. TTK m.5/f.1'e göre tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakar. Aynı Kanunun m.4/(1)'de her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ile tarafların tacir olup olmadığına bakılmaksızın (b), (c), (d) ve (e) bentlerinde belirtilen hukuk davaları, asliye ticaret mahkemesinin görev alanında kabul edilmektedir. TTK m.3'te de TTK'da düzenlenen hususlarla ilgili bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlem olarak vasıflandırılmıştır.

Somut olayımızda hem işveren hem de karşı araç işletenin tacir olduğu göz önünde tutulduğunda, sigorta şirketlerinin birbirine rücu davalarında *asliye ticaret mahkemeleri* görevlidir. O yerde asliye ticaret mahkemesi yok ise asliye hukuk mahkemeleri ticaret mahkemesi sıfatı ile görev yapar (TTK m.5/f.4).

Sigorta şirketi ile sigortalı arasında sigorta sözleşmesinden doğan ve taraflar arasında akdedilen sigorta sözleşmesi tüketici işlemi sayıldığından, *davalar tüketici mahkemelerinde görülür*.¹¹⁷

ZMSS'den ve İMSS'dan doğan davalar ise *asliye ticaret mahkemelerinde görülür*.¹¹⁸

¹¹⁷ Y. 17. HD, K.T: 18.03.2019, 2016/7889 E., 2019/3084 K., E.T: 19.06.2024 (mevzuat.sinerji.com.tr).

¹¹⁸ Y. 17. HD, K.T: 22.11.2018, 2016/1339 E., 2018/11151 K., E.T: 19.06.2024 (www.corpus.com.tr); Yargıtay kararında, İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun, 22.03.1944 tarihli 37/E., 9/K. sayılı kararına referans vererek, sigortacının sorumlu kişiye açacağı halefiyet davalarının sigorta sözleşmesinden kaynaklanmaması nedeniyle davanın ticari dava sayılmayacağını; ancak eldeki olayda sigortalının, sigorta korumasına aldığı aracın ruhsatında "okul servis-ticari" olarak vasıflandırılması nedeniyle davada görevli mahkemenin asliye ticaret mahkemesi olduğuna karar vermiştir.

SONUÇ

Trafik-iş kazaları, bu vasfı kazanabilmesi için olayın mutlak suretle iş kazası unsurlarını taşıması gereklidir. İş kazası ile *trafik-iş kazası* arasında temel fark trafik-iş kazasında, kazanın işin yürütümü kapsamında, trafikte meydana gelmesidir.

Hareket noktamız, bedensel zarara uğrayan/ölen işçidir. Doğal olan işçinin sigortalı olmasıdır. Ancak eylemli olarak işverene bağımlı olarak çalışan işçinin kazaya uğraması onun sigorta haklarından yoksun kalacağı anlamına gelmez. *Tespit davası* ile sorun çözülebilir.

Trafik-iş kazasının da işçinin, işverenin *iş organizasyonu* içinde ve *işin yürütümü* ile ilgili bir durumda ve karayolunda - trafikte -bedensel zarara uğraması ya da ölmesidir.

İşçinin, trafik-iş kazasında uğradıkları bedensel zararların tespitine ilişkin yönetmelik ile trafik ya da haksız fiil sonucu zarar görenlerin, bedensel zararlarının tespitine ilişkin yönetmeliklerin farklı oluşları tartışılması gereken bir konudur. Bu durumun ayrıca rücu ilişkilerinde sorun yaratacağı kaçınılmazdır. AYM'nin KTK m.90'daki iptal kararından sonra, TBK'nın esas alınması, iş göremezliğin tespitinin de Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Güç Kaybı Oranında Tespit İşlemleri Yönetmeliği'nin uygulanması, bedensel zararlarda uygulama birliği yaratacağı ve bunun da gerçek anlamda hukuk güvenliğini sağlayacağını söyleyebiliriz. Bu günkü uygulama ise tam aksinedir.

Trafik kazasının SGK'ca *iş kazası* olarak kabulü gerekir. Aksi halde, açılacak *tespit davası* ile uyumsuzluk giderilebilir.

Sorumluluk açısından bakıldığında iş kazalarında, işverenin özellikle 6331 sayılı Kanun bağlamında geniş bir sorumluluk alanı bulunmaktadır. Katılmamakla birlikte, *Yargıtayca* bu durumu *objektifleştirilmiş kusur* sorumluluğu olarak benimsenmiştir. Bu görüş çok sayıda yargı kararı ile köklemiştir.

Trafik kazalarında, işverenin, işleticinin ve teşebbüs sahibinin sorumluluğu KTK m.85 gereğince *tehlike sorumluluğuna*, sürücüler ise, *kusur sorumluluğuna* tabidir.

Buradaki sorunlardan biri, trafik kazalarında işleten, araç işleticisinin bağlı olduğu teşebbüs sahibinin hukuki sorumluluğu, tehlike sorumluluğu kapsamında iken, işverenin hukuki sorumluluğunun objektifleştirilmiş kusur sorumluluğu olmasıdır. Ancak KTK m.85'e göre trafik-iş kazalarında işverenin sorumluluğu tehlike sorumluluğuna tabidir. O halde işverenin, işçisinin, işin yürütümüyle ilgili görev sırasında, trafikte kazaya uğraması halinde, *işveren tehlike sorumluluğu ile yükümlüdür*. TBK m.71'den hareket edilmesi halinde de durum değişmeye-

cektir. Dolayısıyla tehlike sorumluluğu kapsamında işveren geniş bir sorumluluk yelpazesi içinde yer alır. Bilirkişiler de bu kapsamda değerlendirme yapmak zorundadırlar.

İşverenin, SGK karşısında sorumluluğu esas olarak 5510 s.K. m.21/f.1,2,3 kapsamında ele alınır. Üçüncü kişinin sorumluluğu aynı maddenin dördüncü fıkrası ile 39. maddesi uyarınca değerlendirilir.

Sigorta konusuna gelince, KTK'da yer alan *ZMSS zorunlu bir sigorta türüdür*. Ancak TTK'da doğan sigorta türleri de trafik kazalarında yer alabilir. Dolayısıyla, bir tarafta 5510 sayılı Kanun, diğer tarafta TTK hükümleri uygulanı alanı bulacaktır. Bunların dışında "İşverenin Sorumluluk Sigortası" üçüncü bir sigorta türü olarak karşımıza çıkar.

Halefiyet konusu sigorta türlerine göre değişir.

Rücada da aynı durum gözlenir. Özellikle sigortanın devreye girdiği hallerde, tarafların hukuki niteliği davaların *bakım ve görüm yeri olan* mahkemelerin görevlerini de etkiler.

Sorumluluktan başlayarak rücu ile bitirdiğimiz bu incelememizi varsayımsal bir somut model üzerinde uygulamamız, bir anlamda okuyucuda iz bırakabilme amacını taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- AKIN, Levent:** İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, Ankara 2001.
- ARICI, Kadir:** “Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri”, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Derneği, Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi, 2017, İstanbul 2019, s. 497-568.
- ARICI, Kadir:** Türk Sosyal Güvenlik Hukuku, B. 2, Ankara 2022.
- ASLANKÖYLÜ, Resul:** Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi, C. I, C. II, Ankara 2015.
- AYDIN, Ufuk:** Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri”, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Derneği, Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemeleri’nin İş Hukuku ve sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi, 2019-2020, İstanbul 2022, s. 533-647.
- AYHAN, Rıza/ÇAĞLAR, Hayrettin/ÖZDAMAR, Mehmet:** Sigorta Hukuku, B. 6, Ankara 2023.
- BAŞBUĞ, Aydın:** İş ve Hukuk Çalışanların Hakları ve Sorunları, Ankara 2015.
- BAYSAL, Başak:** Zarar Görenin Kusuru, Müterafik Kusur Doçentlik Takdim Tezi, İstanbul 2012.
- BİRİŞİK, Faik:** “İşveren Sorumluluk Sigortası, Sigorta Davaları” Ed. Sigorta Davaları, Ed.: Mustafa Topaloğlu/Mutlu Dinç, B. 3, Ankara 2022, s. 1257-1275.
- CİVAN, Ersun, Orhan:** “İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Hakkının Hukuki Niteliği ve Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Koşulları”, AÜHFD, 64(3), 2015, s. 531-594.
- CİVAN, Ersun, Orhan:** “Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri”, “İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Derneği, Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemeleri’nin İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi”, 2021, İstanbul 2023, s. 507-743.
- ÇEKER, Mustafa:** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Sigorta Hukuku, B. 27, Adana 2023.
- ÇELİK, Çelik Ahmet:** “Beden Gücü Kaybının Tespit”, THD, s. 210, Şubat 2024.
- ÇELİK, Çelik Ahmet:** Bedensel Zararlar, B. 2, Ankara 2021.
- ÇELİK, Çelik Ahmet:** Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuku ve Ceza Sorumluluğu, B. 4, Ankara 2023.
- ÇELİK, Nuri/CANİKLİOĞLU, Nurşen/CANPOLAT, Talat/ÖZKARACA, Ercüment:** İş Hukuku Dersleri, B. 36, İstanbul 2023.
- ÇENBERCİ, Mustafa:** İş Kanunu Şerhi, Ankara 1986.
- DESCHENAUX, Henri/TERCIER, Pierre:** Sorumluluk Hukuku, Çev. Salim Özdemir, Ankara 1983.
- EREN, Fikret/DÖNMEZ, Ünsal:** Eren Borçlar Kanunu Şerhi, C. II, B. 1, 2023 (Şerh).
- EREN, Fikret:** Borçlar ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu, Ankara 1974.

- ERTÜRK, Şükran:** “Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri”, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Derneği, Yargıtay’ın İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi, 2016, İstanbul 2018, s. 745-1045.
- GÜRSOY, K. Tahir:** “İşverenin Sorumluluğu (BK m.332, İş K. m.73)”, AHFD, C. XXVI, 1974, s. 185-198.
- GÜZEL, Ali/OKUR, A. Rıza/CANIKLIOĞLU, Nursen:** Sosyal Güvenlik Hukuku, B. 19, İstanbul 2021.
- KAHRAMAN, Zafer:** Beklenmedik Haller ve Sonuçları, İstanbul 2023.
- KAR, Bektaş:** İş Yargılaması Usulü, B. 3, Ankara 2021.
- KENDER, Reyâgan:** Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku, Sigorta Müessesesi, Sigorta Sözleşmesi, B. 8, Ankara 2005.
- KILIÇOĞLU, Mustafa:** Cismani Zarar Ölüm Halinde İşverenin Hukuki Sorumluluğu ve Tazminat Esasları, Özellikle Zararın ve Tazminatın Hesaplanması Açısından, Ankara 2002 (Tez).
- KILIÇOĞLU, Mustafa:** Tazminat Hukuku, C. I, C. II, İstanbul 2024.
- KOÇHİSARLIOĞLU, Cengiz:** Haksız Eylem (Fiil) Kusuru, Doçentlik Tezi, Ankara 2022.
- KÜRTÜL, Mehmet:** Hukuk Genel Kurulu Emsal Kararları, C. I, Ankara 2021.
- MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi/ASTARLI, Muhittin/BAYSAL, Ulaş:** İş Hukuku, B. 7, Ankara 2022.
- SENYEN KAPLAN, Emine Tuncay:** İş Hukuku, B. 13, Ankara 2023.
- SERTKAYA, Şehabettin/KARAKAYA, D. Aksoy:** Sigorta Hukuku ve Trafik Kazasından Kaynaklanan Tazminat Davaları, B. 1, Ankara 2022.
- SÜZEK, Sarper:** İş Hukuku, B. 21, İstanbul 2021.
- TANDOĞAN, Haluk:** Mesuliyet Hukuku, Akit Dışı ve Akdi Mesuliyet, Ankara 1961.
- TERCİER, Pierre/PICHONNAZ, Pascal/DEVELİOĞLU, Murat:** Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, İstanbul 2016.
- TUNCAY, A. CAN/EKMEKÇİ, Ömer/GÜLVER, Ender:** Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, B. 22, İstanbul 2023.
- YILMAZ, Hamdi:** “Tehlike Sorumluluğun ve Sorumluluğun Çatışması”, Y.D., C. 21, S. 3, Temmuz 1995.